

CEDEM
Odjeljenje za empirijska istraživanja

JAVNO MNJENJE CRNE GORE

Godišnjak br. 6

- jul 2010.
- oktobar 2010.
- decembar 2010.

Podgorica, januar 2011.

Center for Democracy and Human Rights
Centar za demokratiju i ljudska prava

ROYAL NORWEGIAN EMBASSY

SADRŽAJ

1. Uvod	7
2. Jul 2010.	9
3. Oktobar 2010.	21
4. Decembar 2010.	37

UVOD

Osnovni zadatak rada je predstavljanje istraživanja koja je Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) realizovao tokom 2010. godine. Pri tom treba napomenuti da je u toku 2010. godine CEDEM realizovao ukupno tri istraživanja javnog mnjenja, čiji će najvažniji rezultati biti prezentovani na stranicama ovog Godišnjaka. Dakle, ovdje ćemo nastojati da razjasnimo prethodno iznešene najvažnije nalaze naših istraživanja, koji će bitno odrediti strukturu Godišnjaka. U prvom odjeljku se prezentuju i analiziraju rezultati istraživanja iz jula 2010. godine, koje u izvjesnom smislu odstupaju od standardnih CEDEM-ovih istraživanja, jer pretežno tretira veoma aktuelnu temu u Crnoj Gori - NATO integracije. U drugom odjeljku se razjašnjavaju najvažniji rezultati istraživanja iz oktobra 2010. godine, dok se u trećem odjeljku analiziraju rezultati koje smo dobili prilikom istraživanja iz decembra 2010. godine, tokom kojeg je takođe veća pažnja posvećena krajnje aktuelnoj temi - NATO integracija Crne Gore. U ovom osvrtu se kumulativno i po segmentima prezentuju rezultati koji su dobijeni u toku tri poslednja CEDEM-ova istraživanja, koja pokrivaju vremenski period od jula do decembra 2010. godine.

Pored toga što su tokom naših istraživanja u 2010. godini u istraživačkom fokusu bile određene aktuelne društvene teme, koje su direktno povezane sa podrškom građana prioritarnim spoljno – političkim ciljevima Crne Gore (integraciji u Evropsku uniju i NATO) i njihovom percepcijom o uticaju ovih procesa na unutrašnje društvene prilike u Crnoj Gori, to ne znači da nijesmo sa dovoljnom pažnjom pristupili i nekim drugim pitanjima, posebno onim iz korpusa standardnog mjerenja političkog javnog mnjenja Crne Gore. Tako je u ovim istraživanjima, kao i svih prethodnih godina, ispitivano

povjerenje crnogorskih građana u institucije, vladu, političke/javne ličnosti, političke partije, medije itd.

Ovdje je važno napomenuti da je naš glavni cilj bio identifikovanje stavova građana Crne Gore o pojedinim bitnim društveno-političkim pitanjima, dok je poseban cilj bio i kontinuirano praćenje određenih trendova posredstvom standardizovanih indikatora. Rezultate naših empirijskih istraživanja iz 2010. godine uporedili smo sa rezultatima naših ranijih istraživanja, osvrćući se na njihove najbitnije kvantitativne odnose. Na taj način CEDEM nastoji omogućiti domaćoj i stranoj, političkoj i stručnoj javnosti, da ima empirijski presjek stanja političkog javnog mnjenja u Crnoj Gori u cijelini. Dakle, riječ je o tzv. longitudinalnom istraživanju, koje je u stanju da pravovremeno indentifikuje sva ključna pomjerenja na političkoj sceni i važnija strateška pitanja političkog identiteta crnogorskog društva. Podaci iz tri godišnja talasa istraživanja daju jedinstvenu priliku da se analizom obuhvati i dinamički momenat u političkom javnom mnjenju Crne Gore. Takođe, svi indikatori kojima smo ispitivali najvažnija pitanja tokom prošle godine, odnosno nalazi do kojih smo tom prilikom došli, mogu se sagledati u ovom CEDEM-ovom Godišnjaku, zajedno sa analizama i podacima koji daju precizne kvantitativne pokazatelje za konkretna pitanja koja su bila u polju našeg istraživačkog fokusa.

Projekat “Političko javno mnjenje Crne Gore 2010“ podržan je od Ambasade Kraljevine Norveške. CEDEM ovom prilikom takođe izražava zahvalnost Ambasadi Kraljevine Norveške na podršci ovom projektu i iskazuje zadovoljstvo što je u prilici da saraduje sa ovom institucijom. CEDEM ovu publikaciju, kao i prethodne i one koje će uslijediti, stavlja na uvid stručnoj i drugoj zainteresovanoj javnosti. Takođe, želimo naglasiti da se osnovni rezultati CEDEM-ovih istraživanja političkog javnog mnjenja, koji su sadržani u ovoj publikaciji, mogu pronaći i na našoj internet stranici www.cedem.me

Jul 2010.

Ovdje ćemo najprije prezentovati rezultate redovnog CEDEM-ovog ispitivanja javnog mnjenja, koje smo sproveli u julu 2010. godine. Treba istaći da ovo istraživanje u nekoliko odstupa od standardnih CEDEM-ovih ispitivanja javnog mnjenja, iz razloga što smo procijenili da je trenutno najaktuelnija tema u društvu (pored EU) integracija Crne Gore u NATO. Iz tog razloga, željeli smo da ovom pitanju pridamo više pažnje, zbog čega je ovo istraživanje pretežno posvećeno temama vezanim za odbranu i bezbjednost i pitanjima NATO integracija Crne Gore. Naš glavni cilj tom prilikom bio je sagledavanje stavova građana prema ovom vrućem društvo-političkom pitanju, a jedan od ciljeva je bio i kontinuirano praćenje određenih trendova u ovoj oblasti, preko standardizovanih indikatora.

U metodološkom smislu, kod ovog istraživanja smo koristili standardni upitnik - koji CEDEM koristi već duži period i koji je prošao veliki broj empirijskih provjera, zbog čega u tom pogledu nijesmo našli valjane razloge za sumnju u njegovu validnost. U istraživanju je korišćen standardni i provjereni dvoetafni dvostruko-stratifikovani uzorak - sa slučajnim izborom ispitanika u finalnom popisnom krugu iz šesnaest crnogorskih opština¹. Nakon postupka ponderisanja, bilo je ukupno **1026 ispitanika**. Poststratifikacija je rađena po polu/rodu, godinama starosti i nacionalnoj pripadnosti. Dakle, uzorak je reprezentativan po svim uzetim kriterijumima, jer korenspondira sa rezultatima zadnjeg Popisa u Crnoj Gori. Standardna statistička greška mjerenja, sa 95% intervalom povjerenja, iznosi +/- **3.06%**.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

Polna struktura ispitanika	%
Muškarci	48.9%
Žene	51.1%

Tabela 2: Starosna struktura ispitanika

Godine po kategorijama	%
18-34	35%
35-54	37.3%
55+	27.7%

¹ Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Podgorica, Nikšić, Cetinje, Herceg Novi, Ulcinj, Bar, Rožaje, Kolašin, Plav, Budva, Tivat, Kotor, Žabljak

Tabela 3: Nacionalna struktura ispitanika

Nacionalnost	%
Crnogorci	43.7%
Srbi	33.2%
Bošnjaci / Muslimani	12.3%
Albanci	5.4%
Ostali	5.4%

PRELUDIJ

Na početku smo željeli saznati od građana Crne Gore kako ocjenjuju put svoje države; Naše pitanje je konkretno glasilo: *Generalno, da li biste rekli da je Crna Gora krenula...* Najveći broj ispitanika odgovorio je da je država krenula pravim putem – 42.2 odsto, veliki broj nema mišljenje po ovom pitanju (32.4), dok 25.3 odsto ispitanika smatra da je država krenula pogrešnim putem.

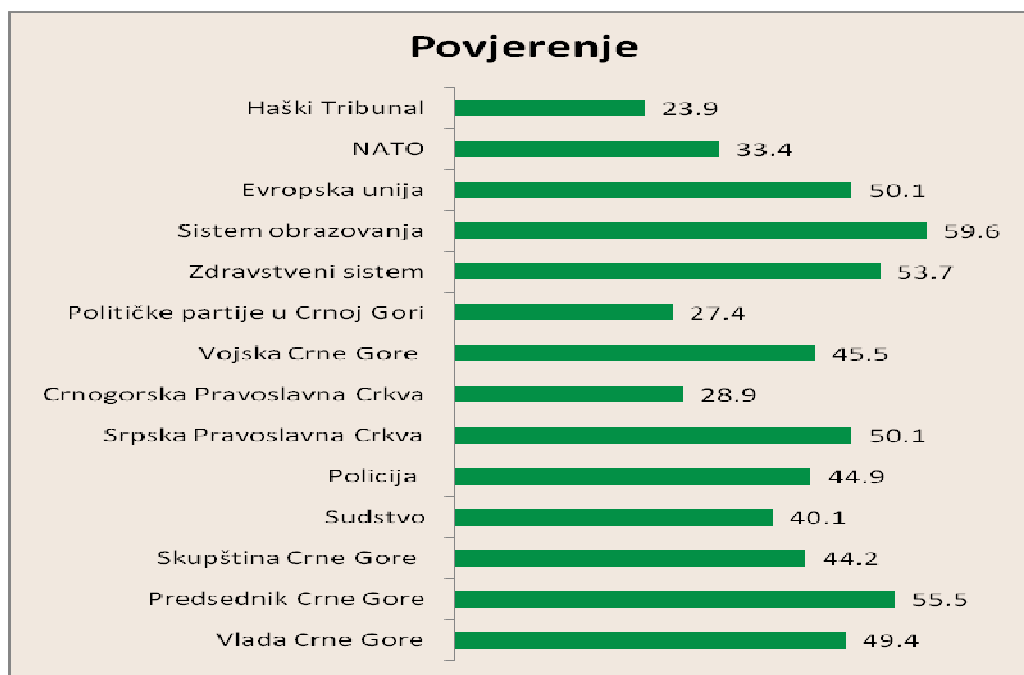
1. POVJERENJE U INSTITUCIJE

Kao i u svim prethodnim sondažama javnog mnjenja i ovom prilikom prvi set pitanja imao je za cilj da odredi rejting institucija, tj. da odgovori koje su to institucije u koje građani imaju najviše povjerenja (Tabela 4). Rezultati koje smo dobili ne razlikuju se značajnije od onih koje dobijamo već duže vrijeme. Prema rezultatima ovog našeg istraživanja, najveći broj građana Crne Gore ima poverenja u Obrazovni sistem, zatim, u Predsjednika Crne Gore, Zdravstveni sistem, pa onda u SPC i EU. Dakle, na prvom mjestu po stepenu povjerenja nalazi se institucija Sistema obrazovanja sa 59.6 – kumulativnog povjerenja. Na drugom mjestu je institucija Predsjednika države (55.5). Nakon toga slijede institucija Zdravstvenog sistema (53.7), Evropska unija i Srpska Pravoslavna Crkva (50.1) i Vlada Crne Gore (49.4). Na osnovu izloženog možemo ustvrditi da su upravo to institucije u koje građani imaju najveće povjerenje.

U drugom dijelu tabele se nalazi Vojska Crne Gore (45.5); Policija (44.9); Skupština Crne Gore (44.2) i Sudstvo (40.1); Dakle, ovo su institucije u koje građani imaju nešto manje povjerenje. Institucije u koje građani imaju najmanje povjerenje jesu: NATO (33.4), Crnogorska Pravoslavna Crkva (28.9) i političke partije u Crnoj Gori (27.4), dok je Haški Tribunal (23.9), sa najnižom prosječnom ocjenom, pa je samim tim ovo i

institucija kojoj građani Crne Gore najmanje vjeruju, tj. u koje imaju najmanje povjerenja.

Tabela 4: Poverenje u institucije - kumulativno

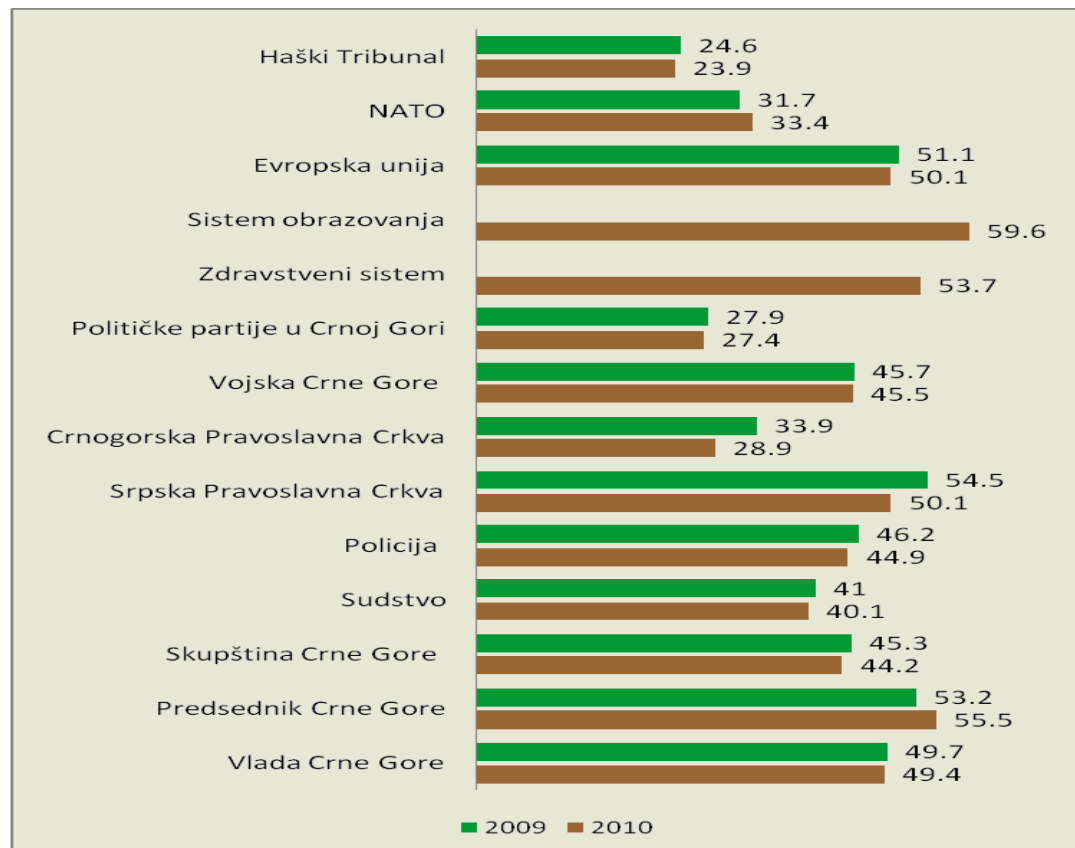

Ako dobijene rezultate analiziramo sa stanovišta trenda u odnosu na prethodna istraživanja, vidjećemo najprije da stepen povjerenja koji uživa SPC - kao religijska institucija, u ovom momentu, najznačajnije opada u odnosu na prijetodna mjerenja. Dakle, SPC bilježi najveći negativan trend (Tabela 5).

Na drugoj strani, institucije obrazovnog i zdravstvenog sistema dobijaju prilično visoke ocjene, jedna je na prvom, dok je druga na trećem mjestu, odmah iza institucije Predsjednika Crne Gore, koja je sada na drugom mjestu, sa određenim pozitivnim trendom kada je povjerenje građana u pitanju (premda je uglavnom i do sada bila druga institucija po stepenu povjerenja).

Takođe zapažamo da institucije Skupštine, Sudstva, Policije i NATO bilježe određeni pozitivan trend kada je povjerenje građana u pitanju. Na kraju, već standardno na dnu ljestvice nalazimo dvije institucije: CPC i političke partije u Crnoj Gori, koje isto tako bilježe blagi pozitivan trend u odnosu na prethodna istraživanja, ali nedovoljno da bi se izvukle sa dna ljestvice povjerenja građana, na čijem se samom dnu nalazi Haški Tribunal. Dakle, istraživanje jasno ukazuje da su ovo institucije kojima se najmanje vjeruje u Crnoj Gori.

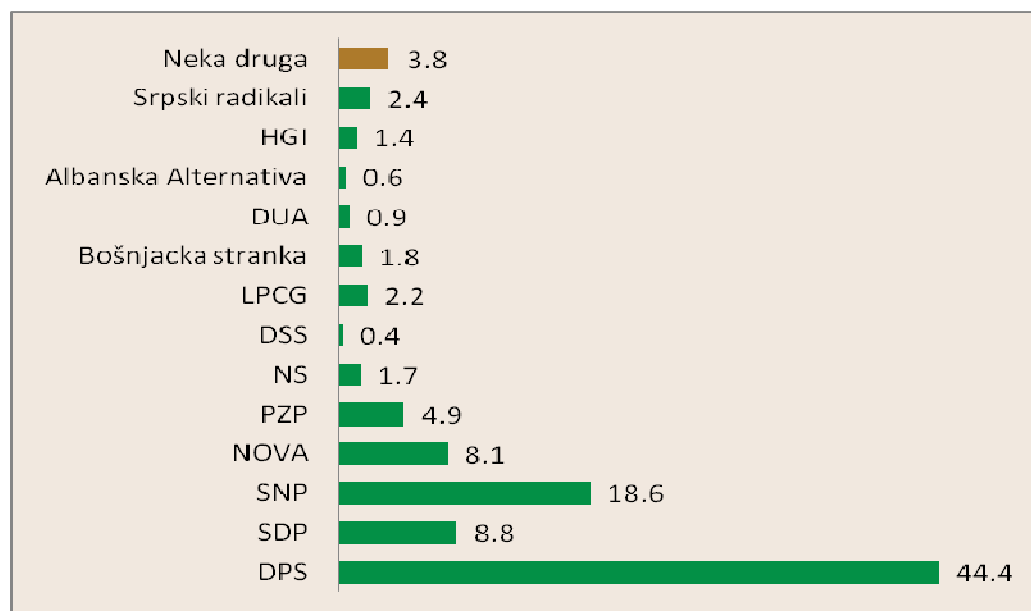
Tabela 5: Poverenje u institucije – kumulativno - komparacija 2009-2010

2. REJTING POLITIČKIH PARTIJA

Standardan dio našeg istaživanja bilo je i pitanje partijske preferencije građana. Dakle, u narednoj tabeli (Tabela 6) predstavljamo rezultate odgovora na pitanje: *Ukoliko bi se izbori za Skupštinu održali sljedeće nedjelje Vi biste glasali za?*

Tabela 6: Rejting političkih partija – opredijeljeni glasači - %

Dakle, prema rezultatima iznijetim u tabeli 6, ishod izbora bi prema našoj projekciji partijske preference izgledali ovako: Demokratska partija socijalista (DPS) bi osvojila najveći broj glasova 44.4, što je i dalje čini najjačom partijom pojedinačno, pri čemu ovaj rezultat predstavlja veći negativan trend u odnosu na mjerenja iz oktobra 2009. godine (48.7). Na drugom mjestu po povjerenju koje joj građani ukazuju nalazi se opoziciona Socijalistička narodna partija (SNP) sa 18.6. Primjećujemo da ova partija i dalje bilježi pozitivan trend, i da je na dobrom putu da povрати povjerenje u biračkom tijelu koje je ranije imala.

Na trećem mjestu, u tom momentu, se nalazi DPS-ov manji koalicioni partner u vlasti, Socijal demokratska partija (SDP), koja sa 8.8. procenata povjerenja građana bilježi najveći trend rasta od svih partija. SDP je prema CEDEM-ovom istraživanju iz oktobra 2009. godine imao svega 4.2 odsto podrške građana Crne Gore, što znači da je podrška ovoj partiji, u ovom periodu, porasla više nego duplo! Ovakav pozitivan trend se prije svega može protumačiti kao uticaj, za ovu stranku u ovom periodu povoljnih, kratkoročnih i nekih dugoročnih faktora. Naime, s jedne strane, samostalni izlazak SDP-a u nekoliko opština² na lokalne izbore u maju 2010. godine, ali i vrlo dobro osmišljena i vođena kampanja tom prilikom – gdje je, u izvjesnom smislu, SDP sebe

² SDP je samostalno izašao na izbore u gradovima: Podgorica, Kotor, Ulcinj, Rožaje, Andrijevića i ranije na lokalne izbore u gradu Cetinje. Međutim, svakako najveći uticaj na ukupno povećanje rejtinga SDP-a ima pozitivan trend u Podgorici – glavnom gradu sa najvećim brojem glasača – gdje je SDP osvojila gotovo 10 odsto glasova, oko 6 odsto više nego na ranijim izborima.

uspjela da predstavi kao patriju koja može biti alternativa i oponent svom većem koalicionom partneru. Vidljivo je da najveći uticaj na naglo uvećanje podrške građana ovoj partiji možemo pripisati upravo jakom uticaju ovog kratkoročnog faktora. Pri tom se može zapaziti da veći uticaj imaju i određeni dugoročni faktori - višegodišnje učešće manjeg koalicionog partnera u izvršnoj vlasti, na državnom i lokalnom nivou, sa sobom donosi veću koncentraciju vlasti, moći i resursa od funkcionera iz redova SDP-a, koje oni koriste u pravcu jačanja vlastite partijske infrastrukture i promicanja interesa svoje stranke. Sve u svemu, ukoliko se ovaj trend analitički posmatra na ovaj način, možemo ustvrditi da se rejting SDP udvostruči upravo zahvaljujući združenom djelovanju ova dva faktora.

Što se tiče ostalih opozicionih partija, prema istraživanju povjerenja građana u partije, Nova srpska demokratija (NOVA) je na četvrtoj poziciji, sa 8.1 odsto povjerenja, što je gotovo isti rezultat kao i u predhodnom mjerenju, u oktobru 2009. godine (8.3).

Međutim, ovdje je vidljiv i jedan drugi kurs kada su partije opozicije u pitanju. Pokret za promjene (PzP), u dužem periodu redovno bilježi negativan trend, budući da sada ima 4.9 procenata podrške građana. Naime, ova partija je u oktobru 2009. imala 5.5 odsto povjerenja građana, dok je PzP u novembru 2008. imao čak 12.2 odsto podrške građana, tako da sa tog stanovišta, možemo reći da PzP ima najveći negativan trend od svih partija. Nešto značajnije rezultate stranaka bilježimo još kod Stranke srpskih radikala (SSR) 2.4, Liberalne partije Crne Gore (LPCG) 2.2, a sve ostale partije su, prema našem istraživanju, na ivici cenzusa - tj. mogućnosti ulaska u parlament.

Kao uticaj poraza udružene opozicije u gotovo svim gradovima na majskim lokalnim izborima, generalno posmatrano, smanjuje se povjerenje građana u opozicione partije, dok na drugoj strani raste povjerenje u vladajuće partije, pobjednike lokalnih izbora, što je činjenica koja zabrinjava. Dok je u oktobru 2009. ukupno povjerenje u dvije članice vladajuće koalicije DPS i SDP bilo 52.9, ono je sada čak blago uvećano na 53.2 (uz pomenuti rast rejtinga SDP i pad rejtinga DPS – od koga su ovi glasovi najvjerovatnije odliveni upravo ka manjeg koalicionog partneru SDP, o čemu je nešto ranije bilo riječi).

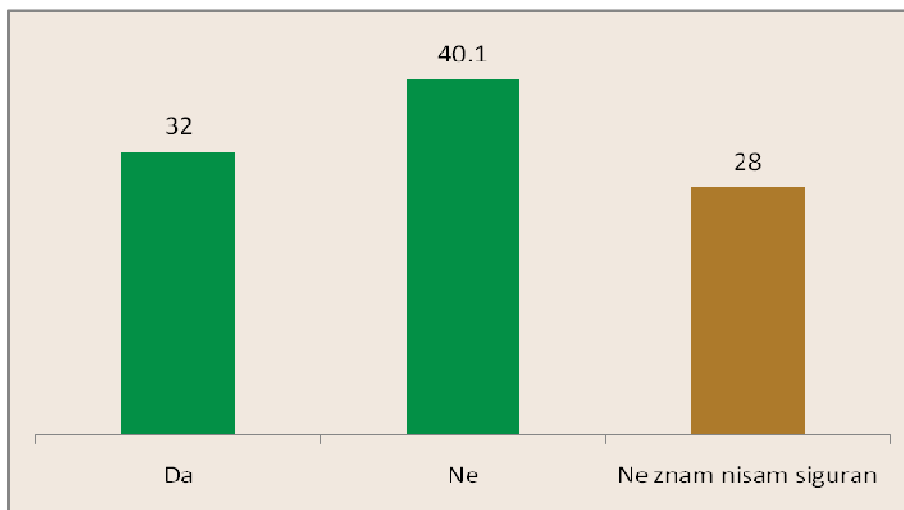
S druge strane, ukupno povjerenje građana u najveće partije opozicije (SNP, NOVA, PzP), u oktobru je iznosilo ukupno 32.5, dok je najvećim dijelom zbog uticaja majskih lokalnih izbora, ukupno povjerenje u ove partije opalo u julskom istraživanju na 31.6 odsto. Pojedinačno, vidjeli smo da jedino SNP ima blagi porast rejtinga, NOVA ima stagnaciju povjerenja, dok je kod PzP-a zabilježen pad rejtinga - u odnosu na rezultate oktobrarskog istraživanja. Zbog svega izloženog, smatramo da bi bilo veoma korisno da se uoči činjenica da potonje udruživanje opozicije - niti je pomoglo ovim partijama da ostvare značajnije bolji rezultat na majskim lokalnim izborima, niti se na nivou države promijenio odnos snaga između partija na vlasti i partija opozicije.

3. STAVOVI GRAĐANA CRNE GORE PREMA NATO PAKTU

U uvodu je pomenuto da set pitanja iz ovog podnaslova čini najveći dio našeg julskeg istraživanja, najprije iz razloga društvene aktuelnosti ovog pitanja. Dakle, ključni segment ovog istraživanja bio je posvećen pitanjima NATO integracija Crne Gore i svih relevantnih aspekata koji prate ovu temu. Naša dosadašnja istraživanja javnog mnjenja u ovoj oblasti pokazuju da pristupanje Crne Gore NATO paktu ne uživa većinsku podršku kod njenih građana, ali ni da većinsku podršku nemaju ni protivnici ove politike. Pri tom, većina građana Crne Gore do sada ne doživljava NATO kao posebno važnu asocijaciju za daljnji razvoj Crne Gore. Ukupno gledano, prema ovom pitanju kod građana se uočava određena nezainteresovanost i neinformisanost. Međutim, rezultati takođe pokazuju da građani koji su zainteresovani i informisani za pitanja odbrane i vojske iskazuju mnogo veće povjerenje u tom smislu, u odnosu na one koji ne pokazuju interesovanje i informisanost za ova pitanja.

Jedno od ključnih pitanja u ovom istraživanju bilo je, svakako, kako bi građani glasali u slučaju održavanja referenduma o priključenju Crne Gore NATO paktu. Prema rezultatima ovog istraživanja - 32.0% ISPITANIKA BI GLASALO ZA, 40.1 % PROTIV, dok 28.0% NEMA ODREĐENO MIŠLJENJE o ovom pitanju. (Tabela 7)

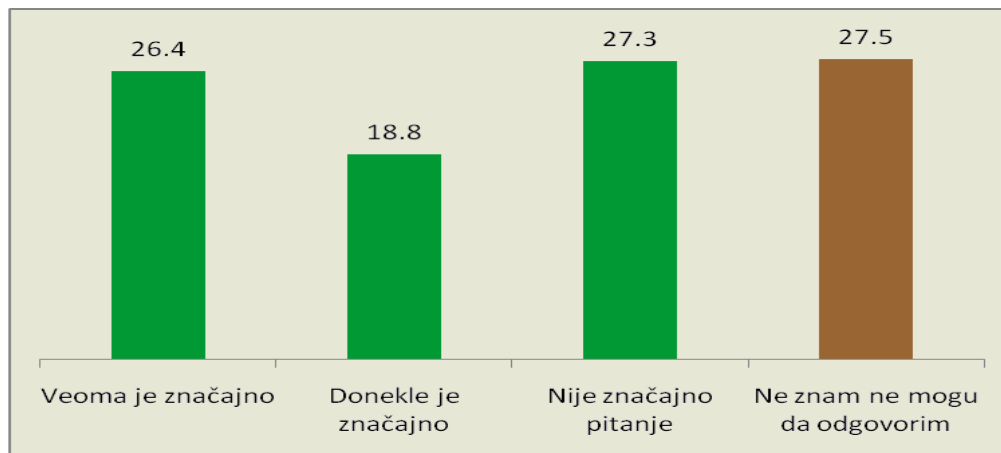
Tabela 7: Ukoliko bi ste sjutra glasali o članstvu Crne Gore u NATO Vaš odgovor bi bio:

Posebni ciljevi ovog istraživanja bili su identifikovanje stavova građana prema različitim aspektima eventualnog priključenja Crne Gore NATO-u, ispitivanje gustine i strukture stavova ispitanika prema NATO paktu, kao i ključnih socio-demografskih faktora od kojih zavisi stav prema NATO-u.

U tom smislu, radi boljeg razumijevanja ovog procesa, vrijedno je iznijeti najvažnije nalaze ovog našeg istraživanja. Naime, istraživač je želio utvrditi koliko je moguće članstvo Crne Gore u NATO savezu zapravo važno njenim građanima: 26.4% ispitanika smatra da je ovo pitanje "Veoma važno", 18.8% smatra da je ovo pitanje "Donekle važno", dok najveći broj ispitanika 27.3% smatra da ovo pitanje "Nije važno". Procenat neodlučnih po ovom pitanju iznosi 27.5%. (Tabela 8). Treba primijetiti da je ukupan broj onih koji smatraju da je ovo pitanje veoma ili donekle važno (45.2%).

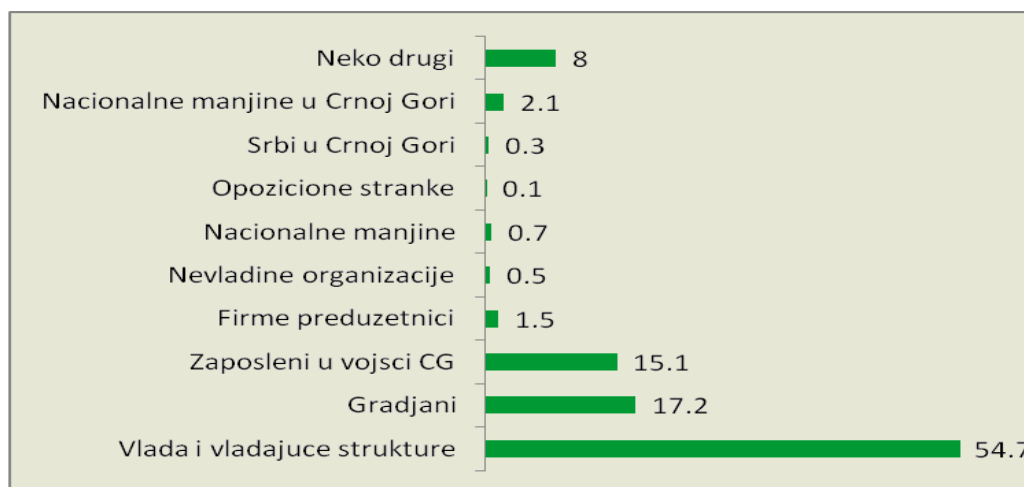
Tabela 8: Koliko je, po Vama, značajno pitanje integracije Crne Gore u NATO:

Pored toga, kada je u pitanju rangiranje prioriteta u procesu reforme vojske u Crnoj Gori, **45 % ispitanika smatra da je prioritet članstvo u NATO savezu**, što je takođe mnogo veći procenat u odnosu na ukupnu podršku priključenju Crne Gore NATO paktu. Ono što je takođe zanimljiv nalaz istraživanja - **za veliki broj ispitanika izražen stav o NATO-u nije naročito čvrst, jer je utvrđeno da stavovi prema NATO nijesu čvrsti i stabilni za dobar dio populacije, niti su jako važni u hijerarhiji stavova građana.**

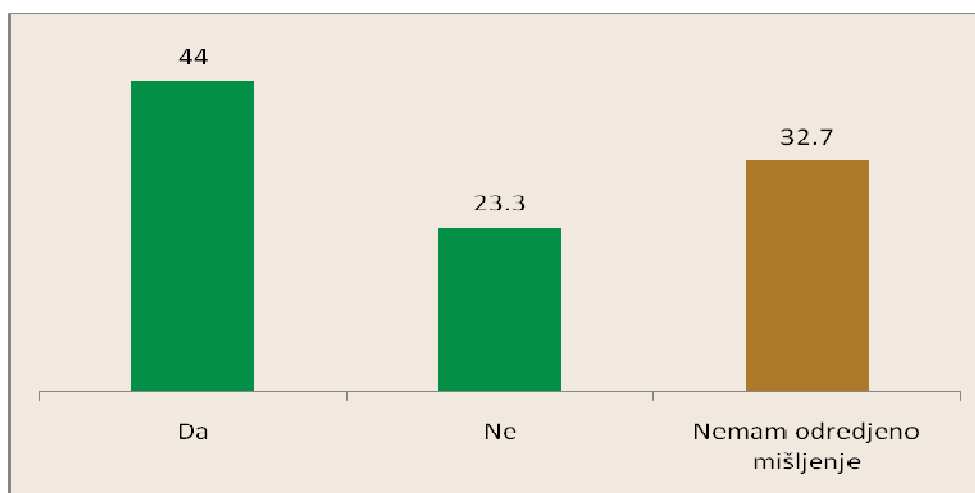
Važni su i odgovori ispitanika na postavljeno pitanje o tome **ko će po njihovom mišljenju imati najviše koristi od eventualnog članstva Crne Gore u NATO: 54.7% građana smatra da će najviše koristi imati vladajuća struktura u Crnoj Gori, dok samo 17.2% smatra da će koristi imati građani Crne Gore**, što se ispostavlja kao očigledna posljedica dosadašnje Vladine kampanje o članstvu u NATO-u, zbog čega veliki broj ispitanika članstvo u NATO posmatra isključivo kao interes vladajuće strukture koja ga propagira. (Tabela 9) Dakle, priključenje NATO-u se shvata kao jedan od političkih projekata vlasti, od koga će u najvećoj mjeri imati koristi upravo vladajuća struktura, a ne kao nešto što je u interesu građana.

Tabela 9: Ko bi po vašem mišljenju imao najviše koristi od ulaska u NATO?

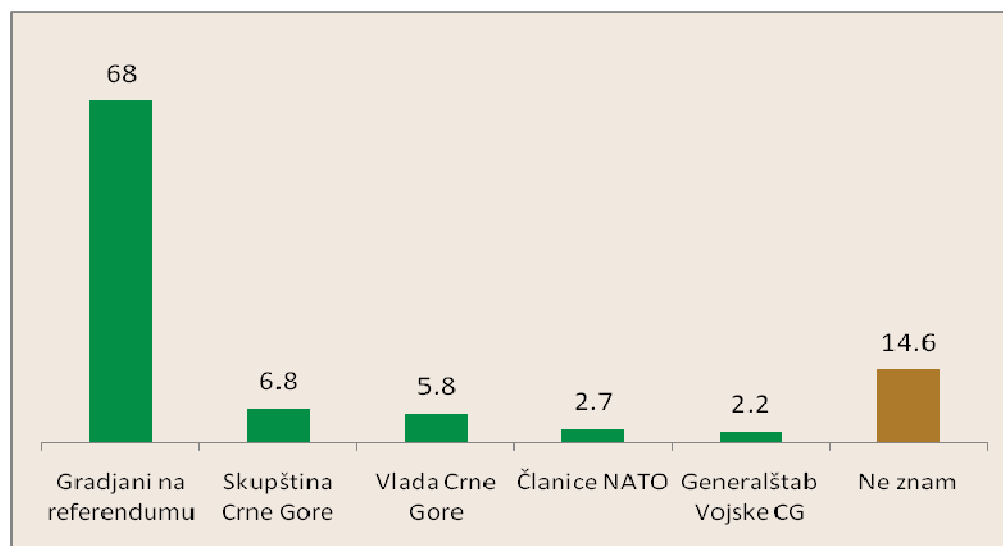
Međutim, na pitanje da li će po mišljenju ispitanika Crna Gora ipak u budućnosti postati članica NATO-a, 44.0% ispitanika odgovora "Da", 23.3% "Ne", dok 32.7% - "Nema mišljenje", što je u velikoj mjeri moguće pripisati raširenom uvjerenju - da se članstvo Crne Gore u NATO prihvata kao već gotova i završena stvar, odnosno, kao proces oko koga se crnogorska javnost neće mnogo pitati (Tabela 10).

Tabela 10: Šta mislite da li će Crna Gora postati članica NATO-a?

Međutim, kada je u pitanju percepcija građana poželjnog načina donošenja odluka o pitanjima NATO integracija Crne Gore, treba istaći da čak 68.0% ispitanika smatra da za odluku o ulasku Crne Gore u NATO treba raspisati referendum, dok svega 6.8% ispitanika smatra da ovakvu odluku treba da donese Skupština (Tabela 11).

Tabela 11: Ko treba da odlučuje o članstvu Crne Gore u NATO?

U cilju identifikacije ključnih kategorija našeg stanovništva od kojih zavisi stav prema NATO paktu, ukršteni su osnovni socio-demografski podaci iz upitnika, sa stavovima iskazanim prema NATO paktu. Tako ova posebno formirana varijabla rasvjetljava odnos različitih socio-demografskih kategorija stanovništva prema NATO paktu, pomoću koje naše istraživanje identifikuje da su **najveći protivnici NATO pakta (oko 1/3 ukupne populacije) oni koji se nacionalno izjašnjavaju kao Srbi, glasaju za pro-srpske partije, vezuju se za Srpsku Pravoslavnu Crkvu i osjećaju bliskost sa Srbijom i Rusijom, dok je značajno veća vjerovatnoća da će oni koji se nacionalno izjašnjavaju kao Crnogorci, Bošnjaci, Muslimani i Albanci glasati ZA NATO. Takođe, ukazano je da ključne kategorije na koje treba obratiti pažnju jesu žene, kao i neobrazovanije i siromašnije kategorije stanovništva, jer rezultati pokazuju da je manja vjerovatnoća da će oni glasati za NATO.**

Oktobar 2010.

U narednom odjeljku ukazaće se, prema prethodno navedenom planu, na CEDEM-ovo istraživanje političkog javnog mnjenja iz oktobra 2010. godine. Ovo istraživanje je sprovedeno na uzorku od 1004 ispitanika, kojim je obuhvaćeno šesnaest crnogorskih opština³. Uzorak koji je korišćen u ovom istraživanju predstavlja rezultat standardne procedure uzorkovanja na dvoetaptom stratifikovanom principu, zajedno sa slučajnim izborom ispitanika u okviru finalnih jedinica izbora (mjesne zajednice). U konačnom ishodu uzorak je reprezentativan za cjelokupno stanovništvo Crne Gore (tabele 1-3). Reprezentativnost uzorka je korigovana pomoću post-stratifikacijske procedure ponderisanja, gdje su kao princip korekcije korišćeni podaci sa poslednjeg popisa, a kriterijumi su bili pol/rod, godine starosti i nacionalna pripadnost ispitanika. Standardna statistička greška mjerenja iznosi +/- **3.01%**, **za pojave sa incidentom od 50%, sa intervalom povjerenja 95%**.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

Polna struktura ispitanika	%
Muškarci	49.7%
Žene	50.3%

Tabela 2: Starosna struktura ispitanika

Godine po kategorijama	%
18-34	34.3%
35-54	37.1%
55+	28.6%

Tabela 3: Nacionalna struktura ispitanika

Nacionalnost	%
Crnogorci	45.3%
Srbi	34.0%
Bošnjaci	4.1%
Muslimani	8.9%
Albanci	5.2%

³ Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Podgorica, Nikšić, Cetinje, Herceg Novi, Ulcinj, Bar, Rožaje, Kolašin, Plav, Budva, Tivat, Kotor, Žabljak.

PRELUDIJ

Na početku smo željeli saznati kako građani Crne Gore ocjenjuju put svoje države; pitanje je konkretno glasilo: *Generalno, da li biste rekli da je Crna Gora krenula...* Najveći broj ispitanika odgovorio je da je država krenula pravim putem – 46.4 odsto, veliki broj nema mišljenje po ovom pitanju (32.1), dok 21.5 odsto ispitanika smatra da je država krenula pogrešnim putem.

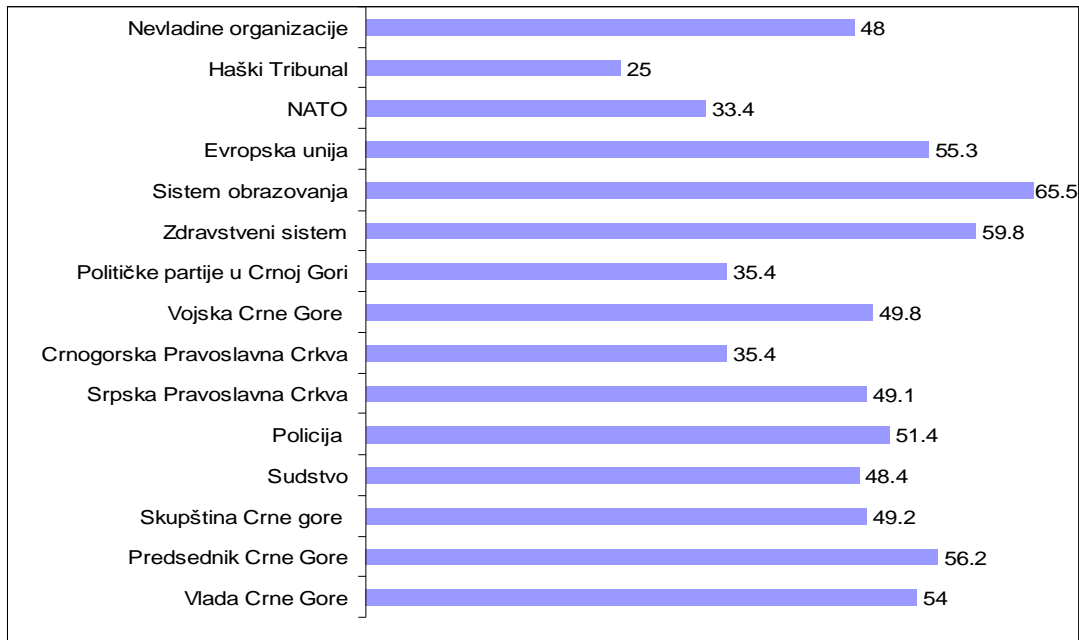
1. POVJERENJE U INSTITUCIJE

Druga grupa pitanja u ovom istraživanju imala je za cilj da utvrdi rejting institucija. Tom prilikom smo došli do rezultata koji se u mnogome razlikuju od onih iz jula mjeseca 2010. godine, tako da je u izvjesnom smislu ovu novu okolnost moguće posmatrati kao određeni preokret i pregrupisanje u političkom javnom mnjenju Crne Gore, kada je u pitanju povjerenje građana u institucije.

Naime, u tom trenutku, institucija sistema obrazovanja (65.5%) se nalazi na prvom mjestu - po kumulativnom povjerenju koje joj ukazuju crnogorski građani. Na drugom mjestu se nalazi institucija zdravstvenog sistema (59.8%), dok je na trećem mjestu institucija Predsjednika Crne Gore (56.2%).

Odmah iza Predsjednika, sa veoma velikim stepenom povjerenja nalazi se institucija Evropske unije (55.3%). Zatim slijede, Vlada Crne Gore sa takođe prilično visokim stepenom povjerenja (54.0%), Policija (51.4%), Vojska Crne Gore (49.8%), Skupština Crne Gore (49,2%) i Srpska pravoslavna crkva (49.1%). U ovom dijelu tabele nalaze se još i sudstvo (48.4%) i nevladine organizacije (48.0%) – uz napomenu da je ovo prvi put da se mjeri povjerenje u ovu instituciju (Tabela 4).

Tabela 4: Povjerenje u institucije: kumulativno - %

U drugom dijelu tabele se nalaze institucije koje imaju određene pozitivne trendove povjerenja, ali još uvijek nedovoljne da bi se svrstale u red institucija prema kojima građani iskazuju veći stepen povjerenja: političke partije u Crnoj Gori i Crnogorska pravoslavna crkva - sa 35.4% stepena povjerenja građana i NATO – sa 33.4%. Dakle, to su institucije u koje građani nešto manje vjeruju. Institucija u koju građani imaju najmanje povjerenje je Haški Tribunal (25.0), sa najnižom prosječnom ocjenom, najvećim dijelom iz razloga trenutne neaktuelnosti ove teme.

Ukoliko se posmatra u odnosu na rezultate ranijih istraživanja, lako se može uočiti da je došlo do značajnijeg pregrupisanja u gornjem dijelu tabele povjerenja građana u institucije. Vidljivo je najprije da se dvije relativno nove institucije u mjerenjima, sistem obrazovanja i zdravstveni sistem, polako ustaljuju na samom vrhu tabele, sa značajnim pozitivnim skokom povjerenja građana, u odnosu na julsko istraživanje. Odmah za njima, već duži vremenski period se nalazi institucija Predsjednika, sa stabilno visokim stepenom povjerenja, ali isto tako i institucija EU - koja bilježi veoma pozitivan trend u odnosu na proteklo julsko istraživanje (sa 50.1% na 55.3%). Takođe, treba primjetiti da postoji značajan pozitivan trend rasta povjerenja u gotovo sve državne institucije, zbog čega se najznačajnije pregrupisanje događa upravo u ovom dijelu. Naime, u poređenju sa rezultatima našeg istraživanja iz jula 2010. godine, stepen povjerenja u državne institucije je značajno veći, zbog čega se desilo njihovo pomjeranje, iz srednjih u više pozicije tabele stepena povjerenja građana.

S druge strane, najveći pad povjerenja građana se događa kod institucije SPC, koja je u ovom istraživanju tek na 9. mjestu po stepenu povjerenja. Ako dobijene rezultate analiziramo sa stanovišta trenda u odnosu na prethodna istraživanja, vidjećemo da je stepen povjerenja koji SPC uživa u ovom momentu značajno niži u odnosu na ranija mjerenja. Dakle, SPC ima najveći negativan trend od svih institucija, kratkoročno i dugoročno posmatrano. U odnosu na naše istraživanje iz jula 2010. godine, povjerenje građana u ovu instituciju je opalo sa 50.1% na 49.1%, međutim, zbog porasta povjerenja građana u državne institucije, SPC za ovih nekoliko mjeseci pada sa 4. na 9. mjesto – po stepenu iskazanog povjerenja. Ove promjene su još značajnije ako se sagleda da je u našim istraživanjima institucija SPC dugi niz godina bila ubjedljivo na 1. mjestu po stepenu povjerenja građana, ali i da je prvu poziciju čvrsto držala sve do našeg poslednjeg istraživanja u 2009. godini (u oktobru 2009. godine, SPC je imala vrlo visok interval povjerenja od 69.0%, od kada povjerenje ide silaznom putanjom i pada za gotovo 20% do oktobra 2010. godine – kada SPC ima 49.1% povjerenja građana). To nikako ne znači da SPC nema i dalje visok stepen povjerenja građana.

U pokušaju objašnjenja ovog trenda SPC-a, često se kao osnovan argument navodi da ova religijska institucija gubi na ugledu u društvu zbog u javnosti često ispoljene radikalne i nacionalističke retorike njenih vjerskih vođa, koja ovu instituciju nerijetko svrstava u red aktivnih aktera političke arene, pri čemu se često događa da se ova religijska institucija (neustavno) miješa u sekularne poslove i pitanja građanske države, zbog čega dolazi do pada povjerenja građana u ovu religijsku instituciju.

Kako se tumačenje pada rejtinga SPC ne bi neopravdano ovdje zaustavilo, svakako treba imati u vidu i sljedeće. Tokom EU integracija Crne Gore, crnogorsko društvo se struktuiralo po modelu razvijenih zapadnih zemalja Evropske unije, zasnovanom na idejama moderne sekularne države. Dakle, usvajajući novi koncept društva i politike, koji je na tragu pluralizma društvene zajednice i garantovanja slobode vjeroispovjesti građanima, Crnu Goru ulazi u proces sekularizacije i tranzicije vrijednosnih sistema, u kojem se društvena zajednica i država sve više odvajaju od jake identifikacije s vjerskim institucijama, dok njihovi međusobni odnosi postaju odvojeniji. Ovi procesi će, svakako, imati uticaj na slabljenje rejtinga religijskih institucija u cjelini.

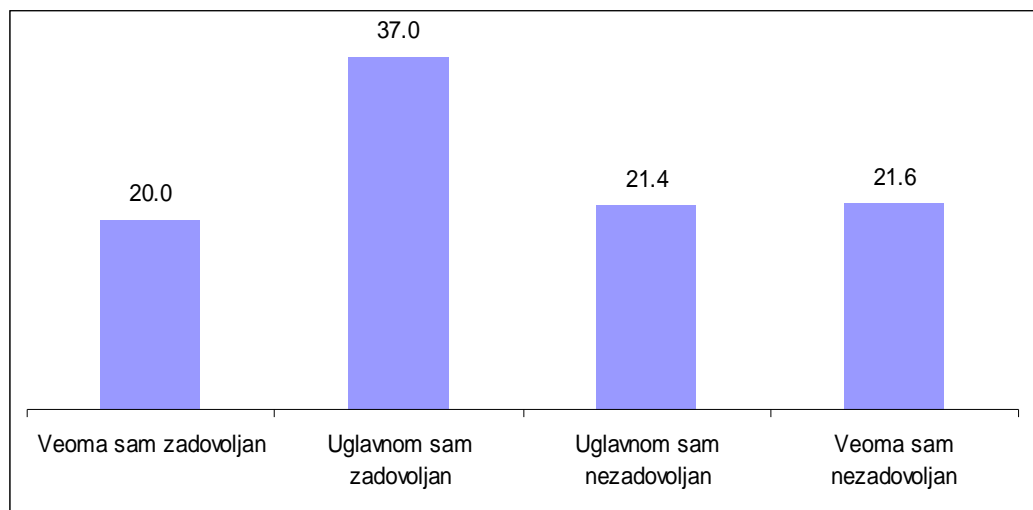
2. ZADOVOLJSTVO RADOM VLADE

Crna Gora predstavlja izuzetak u odnosu na najveći broj postsocijalističkih zemalja, u kojima je po pravilu nakon uvođenja višestranačja (početak 90-tih) dolazilo do smjene partija na vlasti. U Crnoj Gori to nije slučaj već se jedna partija od početka tranzicije spretno održava na vlasti već skoro dvadeset godina. Višedecenijsko trajanje istih elita i pojedinaca neminovno sa sobom povlači devijacije različitog tipa: nepotizam, korupciju, zloupotrebe državnog aparata itd. Ono što smo htjeli izmjeriti sljedećim

pitanjem jeste da li činjenica da građani kao vlast već dvadeset godina biraju istu partiju, u isto vrijeme znači da su i dalje zadovoljni radom vlade?

Rezultat koji smo dobili je da je ukupno zadovoljstvo radom vlade (57.0) izraženo u različitim stepenima, veće od ukupnog nezadovoljstva (43.0). Pored toga, broj onih koji su veoma nezadovoljni (21.6) – je gotovo jednak broju onih koji su veoma zadovoljni (20.0). Na drugoj strani imamo značajno veći procenat onih koji su uglavnom zadovoljni (37.0), u odnosu na procenat uglavnom nezadovoljnih (21.4) (Tabela 5).

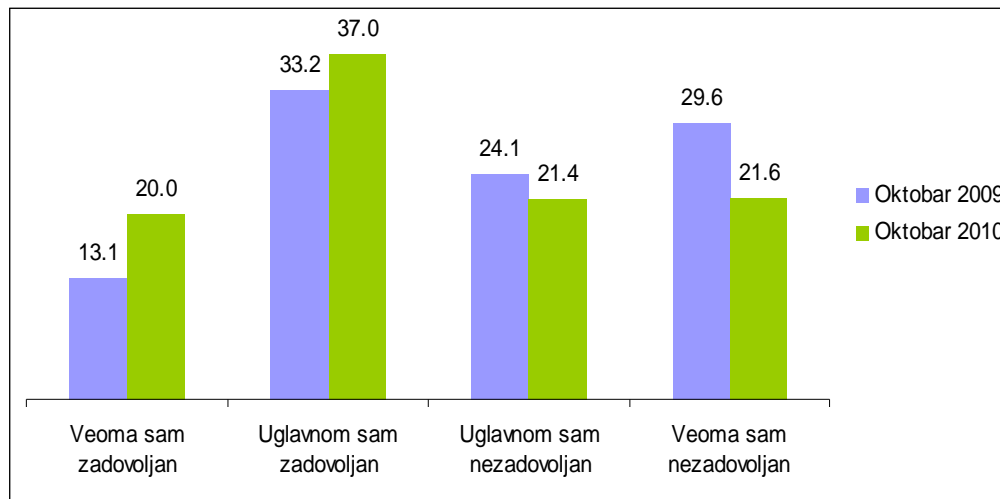
Tabela 5: Da li ste zadovoljni sa dosadašnjim učinkom Vlade premijera Mila Djukanovića? - %

Ako se ovi rezultati uporede sa rezultatima dobijenim u našim istraživanjima iz oktobra prošle godine, vidimo da je tada ukupno nezadovoljstvo radom vlade (53.7) izraženo u različitim stepenima bilo veće od ukupnog zadovoljstva (46.3), kao i da je broj veoma nezadovoljnih (29.6) bio značajno veći nego u oktobru 2010. (21.6), ali isto tako i da je broj onih koji su veoma nezadovoljni, tada bio znatno veći od broja veoma zadovoljnih (13.1).

Na drugoj strani, broj onih koji su uglavnom zadovoljni porastao je sa 33.2% u oktobru 2009. godine, na 37.0% u oktobru 2010. godine, dok se istovremeno smanjio broj onih koji su uglavnom nezadovoljni, sa 24.1% u oktobru 2009. godine – na 21.4% u oktobru 2010. godine. (Tabela 6).

Tabela 6: Zadovoljstvo radom Vlade: 2009-2010 - %

3. REJTING POLITIČARA/JAVNIH LIČNOSTI

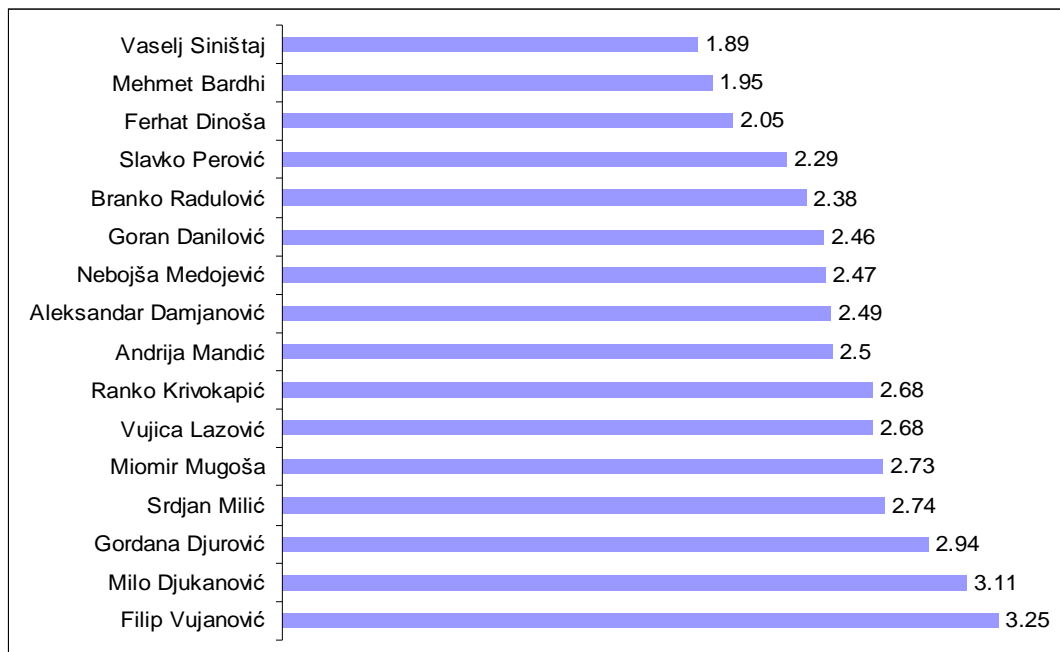
Za mjerenje rejtinga političara i javnih ličnosti, kao i prilikom prethodnih istraživanja, koristili smo petostepenu ordinalnu skalu. Svaki političar i javna ličnost na osnovu stavova ispitanika dobija prosječnu ocjenu. Ovaj dio istraživanja je dosta važan, jer se ispostavlja da je identifikacija sa političkim liderima u Crnoj Gori jedan od osnovnih principa političkog opredjeljenja građana.

Na prvom mjestu po stepenu povjerenja nalazi se Predsjednik Crne Gore, Filip Vujanović (3.25). Premijer, Milo Đukanović (3.11) je na drugom i ministarka za evropske integracije, Gordana Đurović (2.94), na trećem mjestu - koja ujedno bilježi i pozitivan trend u odnosu na prethodne sonđaze.

Visoko pozicioniran na ljestvici je i lider opozicione Socijalističke narodne partije (SNP), Srđan Milić (2.74), na četvrtom mjestu. Na petom mjestu je gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša (2.73), a odmah za njim su Predsjednik Skupštine Crne Gore, Ranko Krivokapić i ministar za informaciono društvo, Vujica Lazović, sa stepenom povjerenja – 2.68% (Tabela 7). Ovdje je vrlo zanimljiva činjenica da je od sedam ličnosti koje se nalaze u vrhu naše tabele, čak šest iz vladajućih struktura, te da je u tom trenutku, jedino lider SNP-a, Srđan Milić, ličnost iz redova opozicije kojoj građani daju veći stepen povjerenja. Ostali opozicioni političari se nalaze u središnjim ili u nižim nivoima ljestvice popularnosti. Ovdje se takođe može uočiti postojanje pozitivne korelacije između niske popularnosti lidera pojedinih opozicionih partija i slabog rejtinga koje imaju partije čiji su oni lideri, što više nego očigledno jedno-drugo

uslovljava, u našoj političkoj kulturi - u kontekstu značaja identifikacije sa stranačkim liderima, prilikom političkog opredjeljivanja građana.

Tabela 7: Popularnost političara

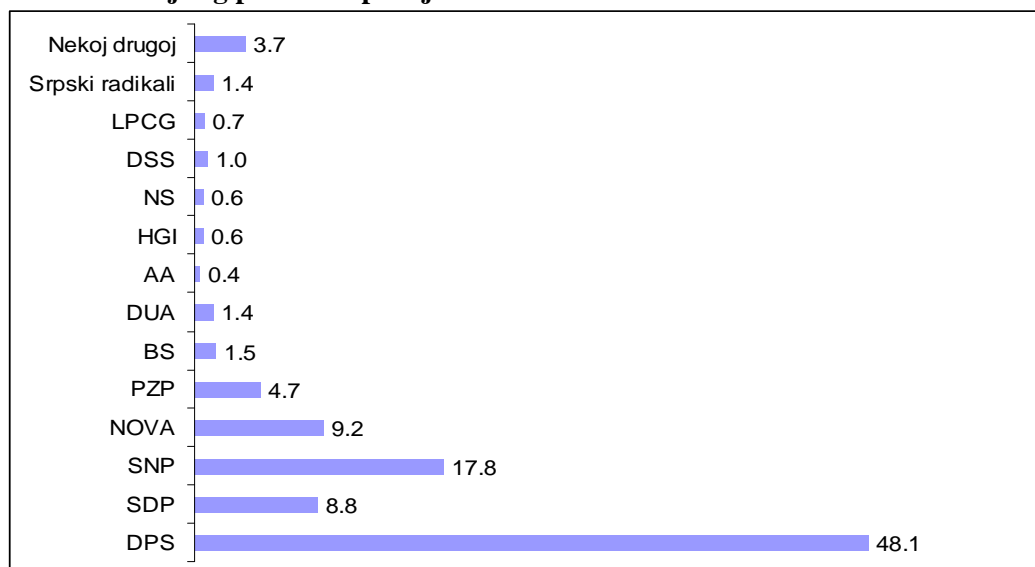

4. REJTING POLITIČKIH PARTIJA

Mjerenje rejtinga političkih partija u Crnoj Gori ne pokazuje značajne promjene u odnosu na prethodna slična mjerenja. Dakle, i dalje je pojedinačno najjača vladajuća partija, DPS sa koeficijentom povjerenja 48.1, što je takođe pozitivan trend u odnosu na prethodnu julsku sondažu (44.4).

Na drugom mjestu je SNP (17.8) koji bilježi manji negativan trend u odnosu na julske mjerenje. Druga po jačini opoziciona partija je NOVA (9.2), koja ima blaži pozitivan trend u odnosu na julske sondažu (8.1). Na četvrtom mjestu se nalazi DPS-ov koalicioni partner u vlasti, Socijal demokratska partija (SDP), koja ima potpuno jednak procenat povjerenja građana kao u julske istraživanju (8.8). Na petom mjestu se nalazi PzP (4.7), što je u odnosu na julske mjerenje minimalan, ali i dalje ipak negativan trend za ovu partiju. Sve ostale stranke su ispod ili na granici cenzusa, prema podacima koje smo dobili prilikom naše oktobarske sondaže javnog mnjenja.

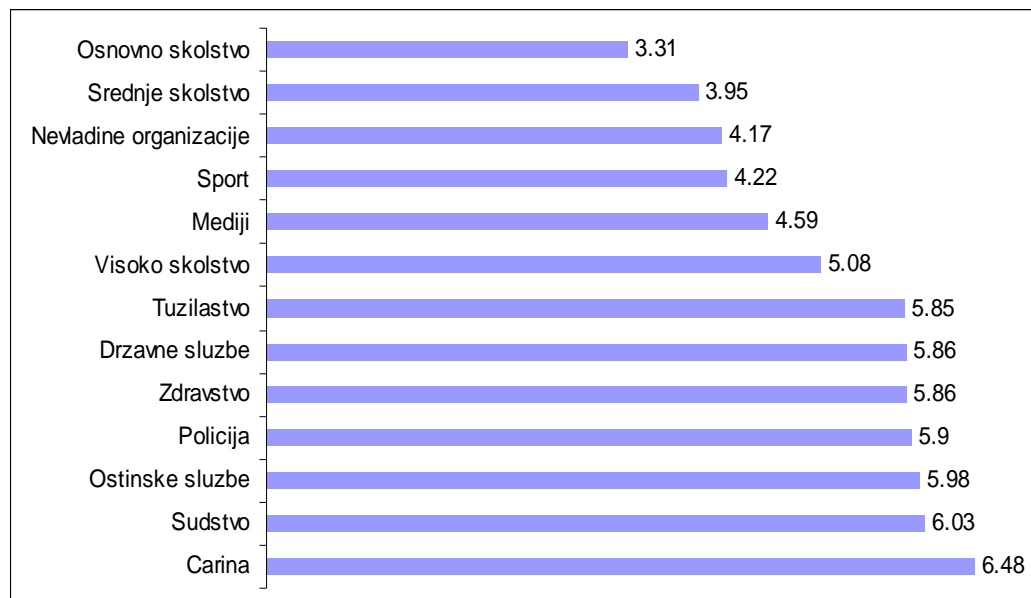
Tabela 8: Rejting političkih partija

5. PERCEPCIJA KORUPCIJE

Visok stepen korupcije u Crnoj Gori je od domaće ali i međunarodne javnosti identifikovan kao velika prepreka njenom društveno-ekonomskom razvitku. Takođe, suzbijanje korupcije je nužan preduslov pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji, a u borbi protiv korupcije nedostaje efikasna implementacija mjera antikorupcijske politike. Ovi problemi se ističu u svim izvještajima relevantnih domaćih i stranih institucija (EK, OSCE, SE itd.). Zato je i ovo pitanje dio naših istraživanja u dužem periodu, što nam ujedno omogućava i da pratimo trend stepena percepcije korupcije. Rezultati su izloženi u tabeli (8).

Tabela 8: Percepcija korupcije – index (srednja vrijednost; 0 – minimum, 10 maximum)

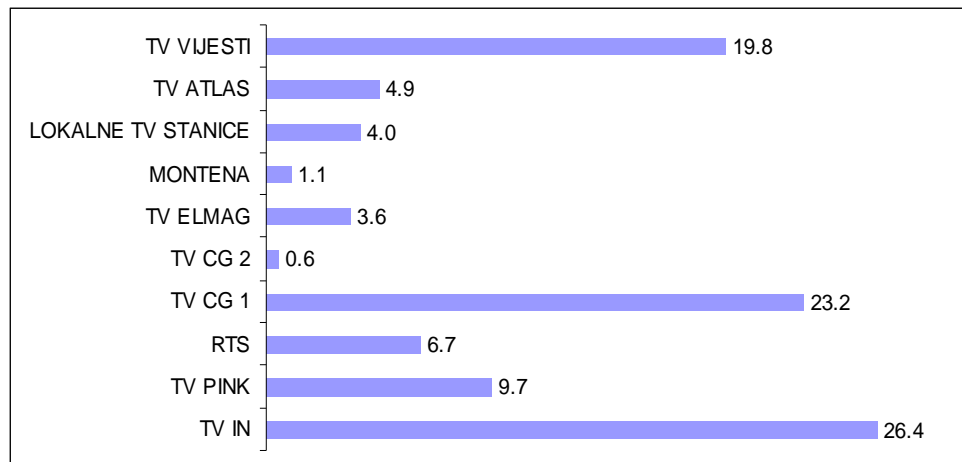
Gradani Crne Gore i dalje percipiraju Carinu kao najkorumpiraniju instituciju sa koeficijentom 6.48. Na drugom mjestu se nalazi Sudstvo (6.03), a zatim opštinske službe (5.98). Takođe, građani i dalje visoko na ljestvici percepcije korupcije kotiraju i policiju (5.9). Odmah zatim slijede državne službe i zdravstvo (5.86), tužilaštvo (5.85), visoko školstvo (Univerzitet) 5.08. U drugom dijelu tabele, što znači da su samim tim ovo i institucije koje građani prepoznaju kao manje zahvaćene korupcijom, nalaze se mediji (4.59), sport (4.22) i Nevladine organizacije (4.17). Prema ovom istraživanju, građani smatraju da korupcije najmanje ima u srednjem (3.95) i osnovnom školstvu (3.31).

6. POVJERENJE U MEDIJE

Kao i u predhodnom julsom istraživanju, poseban segment istraživanja javnog mnjenja iz oktobra 2010. godine je posvećen medijima. U prilici smo da sagledamo trend od ukupno sedam istraživanja kada je u pitanju povjerenje u medije. Najbolje rangirana je i dalje IN Televizija kojoj vjeruje 26.4 odsto građana Crne Gore. Iza televizije IN, sa respektabilnim procentom povjerenja nalazi se TVCG, kojoj vjeruje 21.3 odsto građana, što je nešto veći negativan trend u odnosu na neka ranija istraživanja, na primjer martovsko istraživanje iz 2009. godine (26.7). TV VIJESTI su na trećem mjestu sa 19.8 odsto povjerenja, zbog čega ova televizija ima najveći

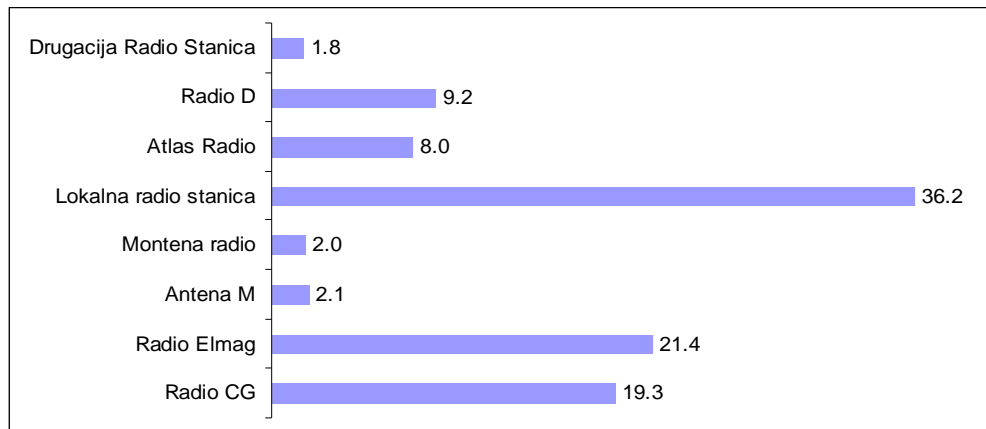
pozitivan trend od svih. Ako se ovi rezultati uporede sa rezultatima ranijih istraživanja, na primjer sa onim iz oktobra 2009. (9.8), vidi se da je povjerenje u TV VIJESTI poraslo za čak 10 procenata. Smatramo da se ovaj nagli skok može najvećim dijelom tumačiti dobijanjem dozvole za emitovanje programa ove TV-e na teritoriji Podgorice, što nije bio slučaj prilikom ranijih istraživanja. Od ostalih TV stanica, respektabilno povjerenje uživa još i TV PINK, koju je kao televiziju kojoj najviše vjeruje navelo 9.8 odsto ispitanika, dok u odnosu na rezultate iz oktobra 2009. godine (13.2), ovaj rezultat predstavlja veći negativan trend za ovu televiziju. Interesantan je podatak da svoje mjesto među vodećim televizijama polako pronalazi i RTS kojoj vjeruje 6.7 odsto građana i koja se nalazi ispred ATLAS TV, kojoj vjeruje 4.9 građana Crne Gore (Tabela 9).

Tabela 9: Povjerenje u televiziju - %

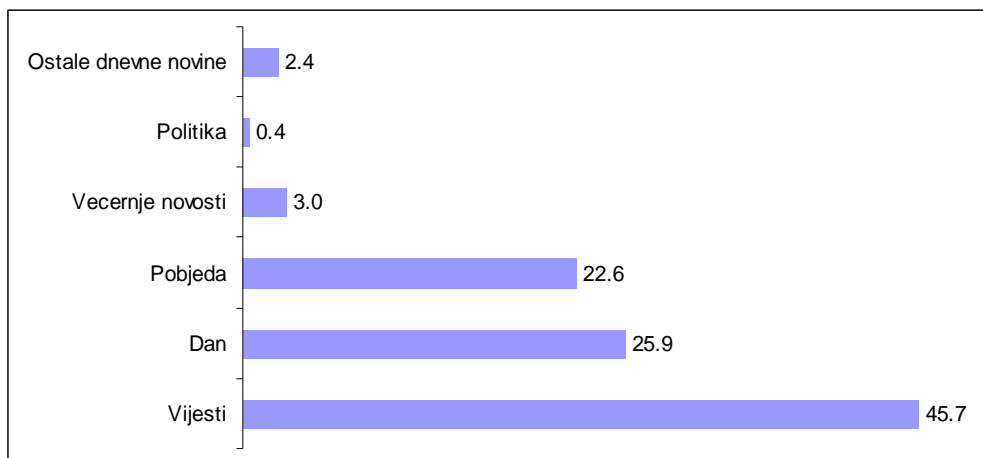
Kada je riječ o radio stanicama, situacija se nije značajnije promijenila u odnosu na prethodna istraživanja. Naime, prema rezultatima CEDEM-ovog istraživanja, građani Crne Gore ubjedljivo najveće povjerenje imaju prema svojim lokalnim radio stanicama (36.2). Elmag radio i dalje uživa najveće povjerenje kod građana Crne Gore (ako se uzmu u obzir radio stanice koje nijesu samo lokalne). Elmag radiju vjeruje 21.4 odsto, što je blagi pad u odnosu na istraživanje iz oktobra 2009. godine (22.4), ali i dalje najveća vrijednost koju mjerimo kada je u pitanju povjerenje u radio stanice. Radio Crne Gore je na drugom mjestu (19.3) i bilježi manji pozitivan trend u odnosu na sondažu iz oktobra 2009. godine (17.3). Manje pozitivne trendove bilježimo i kod Radija D (9.2) kao i kod Atlas radija (8.2) (Tabela 10).

Tabela 10: Povjerenje u radio - %

Kada govorimo o povjerenju u dnevne novine, to mjesto već duže vrijeme ubjedljivo drže *Vijesti*, kojima vjeruje 45.7 odsto građana, što je gotovo isti stepen povjerenja u poređenju sa zadnjom sondažom iz oktobra 2009. godine (45.6). Dakle, pozicija dnevnika *Vijesti* je prilično stabilna kod čitalačke publike u Crnoj Gori. Dnevnom listu *Dan* takođe vjeruje veliki broj građana (25.9), što je u poređenju sa prethodnim mjerenjem iz oktobra 2009. godine (31.6) priličan negativan trend. Na trećem mjestu je dnevni list *Pobjeda* (22.6), kod kojeg mjerimo manji pozitivan trend u odnosu na prethodna istraživanja. (tabela 11).

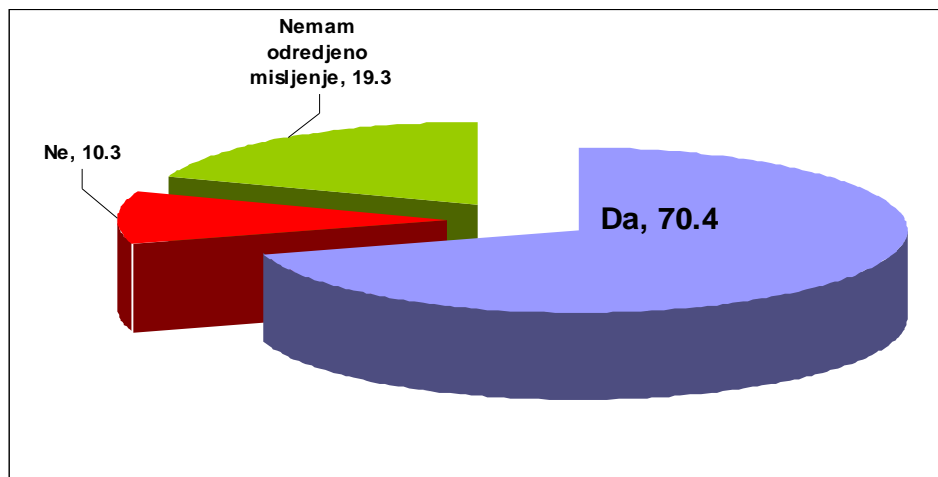
Tabela 11: povjerenje u dnevne novine -%

7. STAVOVI GRAĐANA CRNE GORE PREMA EU i NATO

Članstvo u EU i dalje podržava stabilna većina građana Crne Gore (70.4), i ako u ovom periodu bilježimo negativan trend po ovom pitanju, jer je u oktobru 2009. godine čak 76.2% građana podržavalo ulazak Crne Gore u EU. Članstvu se protivi 10.3 odsto građana, dok 19.3 odsto nema mišljenje po ovom pitanju.

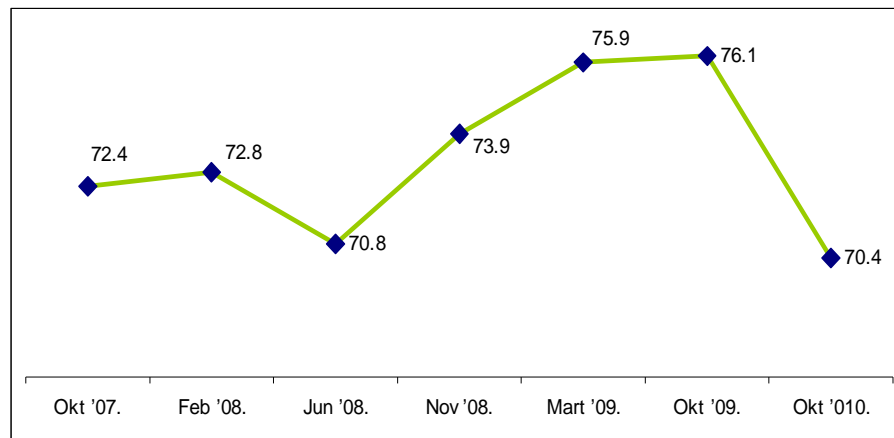
Da li po Vašem mišljenju Crna Gora treba da bude članica Evropske Unije? - %

Ovaj nivo podrške EU treba tumačiti isključivo kao rezultat veće ili manje aktuelnosti ovog pitanja u različitim momentima mjerenja, te da bi zaista bilo pogrešno negativan trend, u ovom momentu, posmatrati kao realno opadanje podrške EU integracijama kod građana Crne Gore.

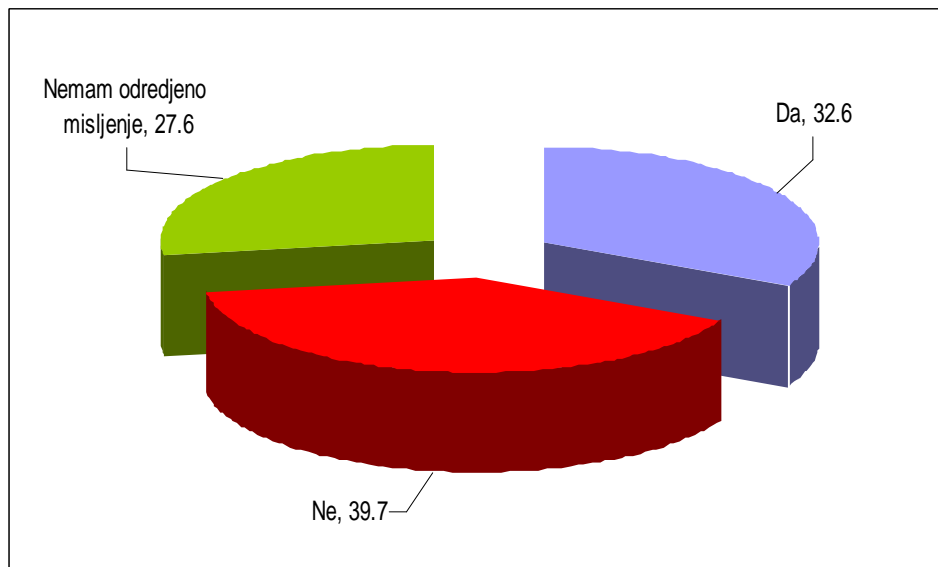
S druge strane, vrijedno je napomenuti da se broj protivnika (10.3) neznatno povećao u odnosu na poslednju sondažu iz oktobra 2009. godine (9.8). Takođe, ono što treba primijetiti, između dva mjerenja se povećao broj neopredjeljenih na 19.3 odsto u oktobru 2010. godine - sa 14.0 odsto iz oktobra 2009. godine, što je u najvećoj mjeri i uticalo na ukupan pad podrške EU.

Tabela 12: Trend podrške EU

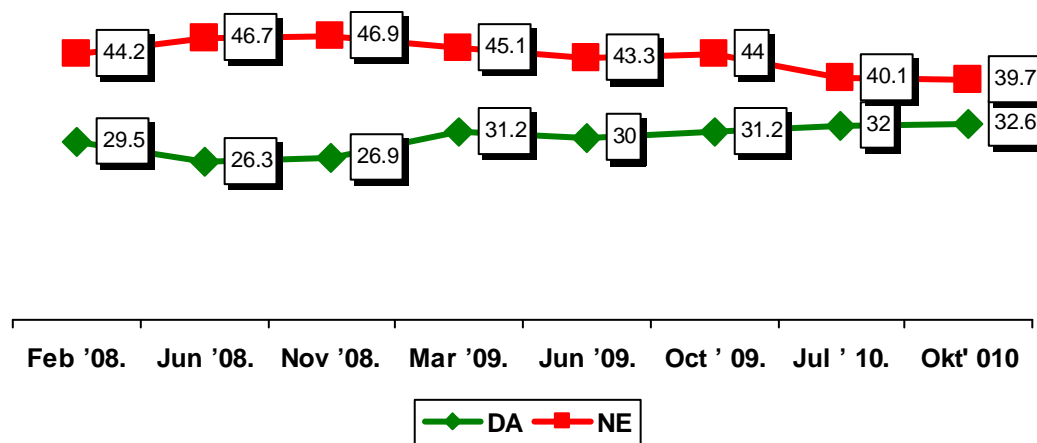
Međutim, kada je riječ o NATO integracijama, stvari stoje potpuno drugačije. Prije svega, ovdje valja imati u vidu da javno mnjenje nije većinski za članstvo Crne Gore u NATO, ali ni da većinsku podršku nemaju ni protivnici ove politike. Najveći broj ispitanika se protivi članstvu Crne Gore u NATO (39.7), dok na drugoj strani 32.6 odsto ispitanika podržava članstvo u Alijansi. Osim toga, bilježimo i dalje visok broj neopredijeljenih građana po ovom pitanju - 27.6 odsto.

Ukoliko bi ste sjutra glasali o članstvu Crne Gore u NATO Vaš odgovor bi bio:

Međutim, ako sada ove rezultate uporedimo sa prethodnim istraživanjem, primjećuje se da broj pristalica ima blagi trend rasta (sa 32.0% na 32.6%), dok istovremeno blago opada broj protivnika članstva (sa 40.1% na 39.7%), međutim, procenat neodlučnih o NATO članstvu ostaje i dalje veoma visok (sa 28.0% na 27.6%).

**TREND:
DA na referendumu ZA i PROTIV NATO - %**

Podrška NATO je na prilično niskom nivou, što govori da je kampanja Vlade i ostalih aktera koji podržavaju ovu ideju nedovoljno efikasna. Ključna zamjerka na putu ka članstvu Crne Gore u NATO jeste neefikasna i na momente propagandistička javna kampanja. Naime, postojeća Komunikaciona strategija do sada nije bila usmjerena na uvećanje opšteg nivoa znanja građana, niti informisanja o pozitivnim i negativnim aspektima članstva u NATO. Umjesto toga, Strategija je bila usmjerena na postizanje kratkoročnih efekata, radi dobijanja veće podrške za članstvo. U svjetlu činjenice da je podrška izuzetno niska, dok je sa druge strane članstvo u NATO jedno od glavnih strateških opredjeljenja države, u narednom periodu se mora znatno više uraditi na planu bolje informisanosti građana, oko pitanja šta zapravo NATO predstavlja i zašto je članstvo poželjno za Crnu Goru. Ovo dakako pretpostavlja prethodno preispitivanje Komunikacione Strategija za NATO integracije Crne Gore, identifikovanje problema i načine njihovog rješavanja.

Decembar 2010.

Istraživanje čiji se rezultati iznose na narednim stranama, realizovano je tokom decembra 2010. godine. Treba istaći da istraživanje koje je pred vama, kao što je najavljeno u uvodu, u nekoliko odstupa od standardnih CEDEM-ovih ispitivanja javnog mnjenja, iz razloga što je istraživanje pretežno posvećeno temama vezanim za odbranu i bezbjednost i NATO integracije Crne Gore. Pored toga, kao i u svim ostalim istraživanjima, i u ovom je pažnja usmjerena na pitanje EU integracija Crne Gore, ali i na povjerenje u institucije, vladu, političke/javne ličnosti, političke partije i medije.

Ispitivanje je obavljeno na uzorku od 1033 ispitanika iz 16 crnogorskih opština⁴. I ovdje je primijenjen standardni dvostruko stratifikovani uzorak, sa slučajnim izborom ispitanika u finalnim jedinicama. Uzorak je reprezentativan za cjelokupno punoljetno stanovništvo Crne Gore. Reprezentativnost uzorka je korigovana post-stratifikacijskom procedurom ponderisanja, pri čemu su kao princip korekcije korišteni podaci sa posljednjeg popisa. Kriterijumi su pol/rod, nacionalna pripadnost i starost ispitanika. Kao što se iz tabela 1-3 može zapaziti, po svim ključnim varijablama, koje na osnovu dosadašnjih analiza određuju javno mnjenje, uzorak potpuno odgovara rezultatima popisa. Sve u svemu, standardna statistička greška uzorka u odnosu na demografsku strukturu kreće se od +/-3.05% sa 95% intervalom povjerenja.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

Polna struktura ispitanika	%
Muškarci	49.7%
Žene	50.3%

Tabela 2: Starosna struktura ispitanika

Godine po kategorijama	%
18-34	34.9%,
35-54	36.5%
55+	28.6%

⁴ Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Podgorica, Nikšić, Cetinje, Herceg Novi, Ulcinj, Bar, Tivat, Kotor, Rožaje, Plav, Žabljak, Kolašin, Mojkovac, Danilovgrad, Plužine

Tabela 3: Nacionalna struktura ispitanika

Nacionalnost ispitanika	%
Crnogorci	45.3%
Srbi	33.6%
Bošnjaci	4.2%
Muslimani	8.2%
Albanci	5.3%
Hrvati	1.6%
Ostali	1.0%

PRELUDIJ

Kao i do sada, na samom početku smo postavili jedno opšte pitanje, kojim želimo saznati kako građani Crne Gore generalno ocjenjuju put svoje države; pitanje je konkretno glasilo: *Generalno, da li biste rekli da je Crna Gora krenula...* Najveći broj ispitanika odgovorio je da je država krenula pravim putem – 46.8 odsto, veliki broj nema mišljenje po ovom pitanju (28.3), dok 24.9 odsto ispitanika smatra da je država krenula pogrešnim putem. (Tabela 4)

Tabela 4: Generalno, da li bi ste rekli da je Crna Gora krenula - %

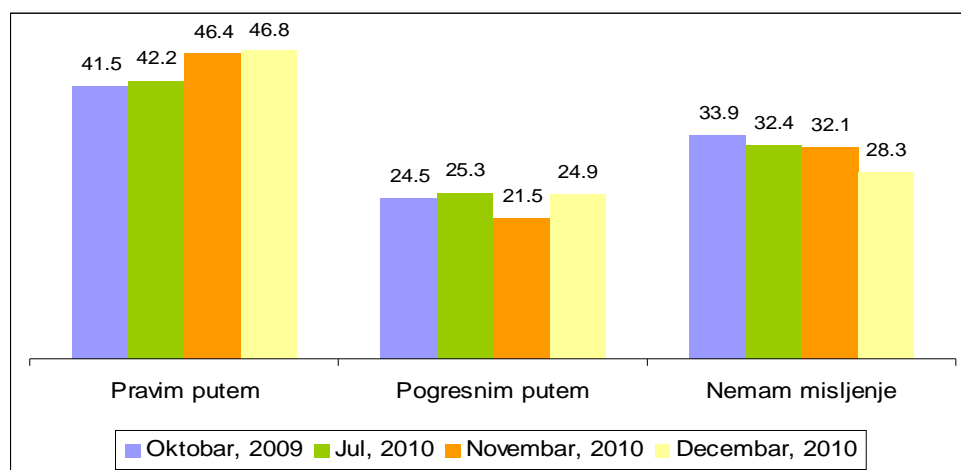
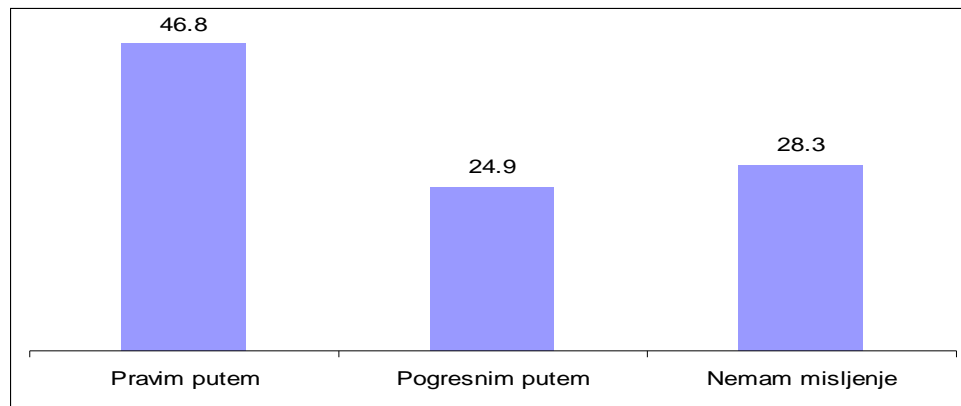

Tabela 5: Crna Gora se kreće: Trend - %

1. POVJERENJE U INSTITUCIJE

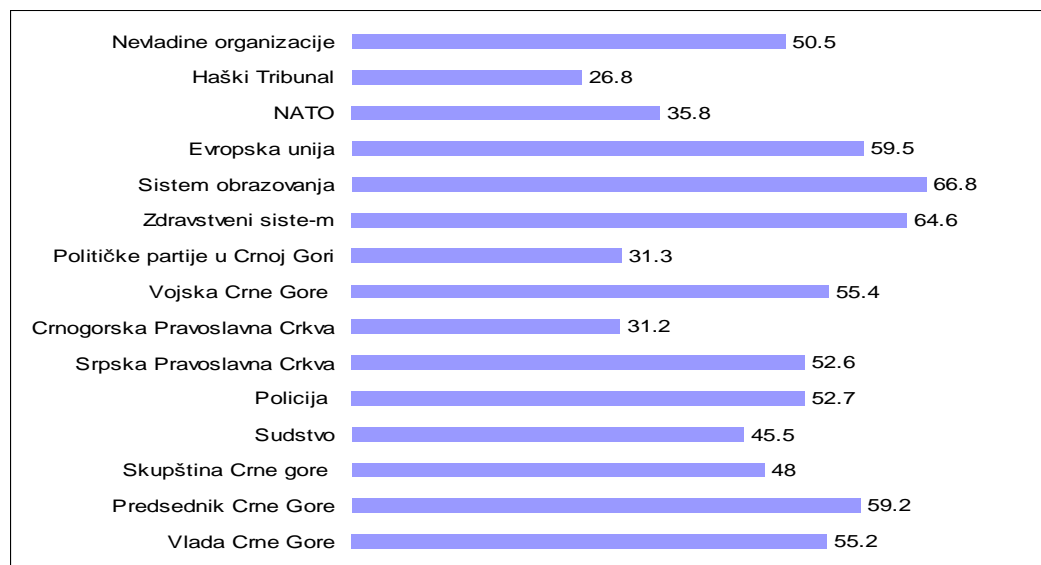
I ovoga puta neizostavni dio našeg mjerenja bilo je povjerenje u institucije koje funkcionišu u crnogorskom društvu. Dakle, prvi skup pitanja u okviru ankete imao je za cilj da utvrdi rejting institucija, tj. koje su to institucije u koje građani imaju najviše povjerenja. Rezultati koje smo dobili se ne razlikuju mnogo od onih koje smo dobili u oktobarskom istraživanju.

Prva dva mjesta po stepenu povjerenja ponovo zauzimaju sistem obrazovanja (66.8) i zdravstveni sistem (64.8) – kod koga se bilježi veći pozitivan trend u odnosu na rezultate iz oktobra (59.8.). Na trećem mjestu po stepenu povjerenja građana Crne Gore nalazi se Evropska unija (59.5) – koja takođe ima veći pozitivan trend u odnosu na oktobarsku sondažu (55.3). Odmah zatim, na četvrtom mjestu se nalazi institucija Predsjednika Crne Gore (59.2), čiji rejting takođe raste u odnosu na oktobarsko mjerenje (56.2). Potom slijede Vojska Crne Gore (55.4) – koja ima veći pozitivan trend u odnosu na oktobar 2010 (49.8), Policija (52.7), Srpska pravoslavna crkva (52.6), koja ima nešto veći pozitivan trend u odnosu na oktobarsko istraživanje (49.1), Vlada Crne Gore (55.2) i Nevladine organizacije (50.5), Skupština Crne Gore (48.0), Sudstvo (45.5) – koje bilježi nešto veći negativan trend u odnosu na oktobarsko istraživanje.

U drugom dijelu tabele se nalaze NATO (35.8) – koja ima određeni pozitivan trend u odnosu na oktobarsko istraživanje, institucija Političke partije u Crnoj Gori (31.3) i religijska institucija Crnogorska pravoslavna crkva (31.2). Ove dvije institucije imaju veći negativan trend u odnosu na oktobarsko istraživanje, što ih ponovo svrstava u red institucija prema kojima građani iskazuju niži stepen povjerenja.

I ovom prilikom, institucija u koju građani imaju najmanje povjerenje jeste Haški Tribunal (26.8), sa najnižom prosječnom ocjenom, pa je samim tim ovo i institucija kojoj građani Crne Gore najmanje vjeruju (Tabela6).

Tabela 6: Povjerenje u institucije: kumulativno - %

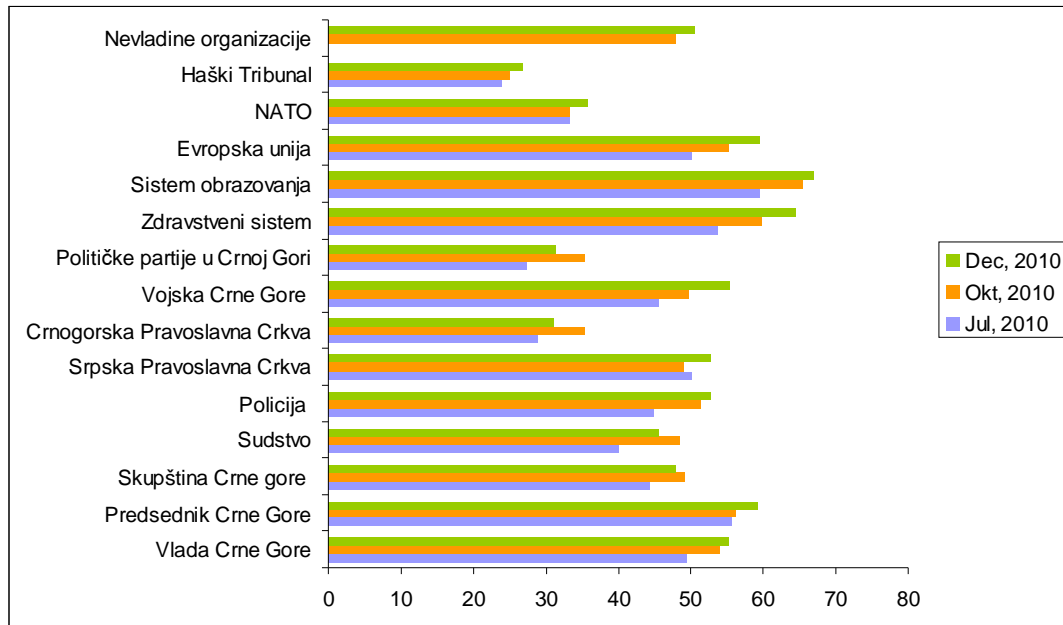

Dugoročnije trendove stepena povjerenja građana u institucije moguće je sagledati komparacijom rezultata CEDEM-ovih istraživanja iz jula, oktobra i decembra 2010. godine (Tabela 7). Najprije možemo vidjeti da su institucije sistema obrazovanja, zdravstvenog sistema, Evropske unije i Predsjednika Crne Gore stabilno u samom vrhu po stepenu povjerenja građana, ali i da imaju uzlazni pozitivan trend u svakom narednom istraživanju. Pored toga, nastavlja se tendencija rasta povjerenja u državne institucije, koja je uočena tokom oktobarske sondaže - prije svih u institucije Vojske Crne Gore, Vlade Crne Gore, Policije i nešto manjeg rasta kod Skupštine Crne Gore i Sudstva. S druge strane, duži niz godina u CEDEM-ovim istraživanjima javnog mnjenja na prvom mjestu po stepenu povjerenja građana redovno se nalazila religijska institucija Srpska pravoslavna crkva, međutim, u istraživanjima tokom 2010. godine, dolazi do značajnijeg pada rejtinga institucije SPC, zbog čega zajedno sa porastom rejtinga državnih institucija i EU – SPC ukupno gledano ima najviši pad na ljestvici povjerenja građana Crne Gore.

Nadalje, uočavamo da institucija *Nevladine organizacije* ima trend rasta povjerenja, ali ona je uključena u samo dva poslednja istraživanja, tako da će njene dugoročnije trendove povjerenja biti moguće sagledati tek nakon istraživanja u budućem periodu. NATO ima nešto manji pozitivan trend, posebno u decembarskom istraživanju, ali taj

stepen povjerenja i dalje nije dovoljan da bi ovu instituciju bilo moguće svrstati u red institucija u koje građani Crne Gore imaju veće povjerenje. Građani Crne Gore i u ovoj godini imaju već stabilno manje povjerenje u *Političke partije u Crnoj Gori* i u Crnogorsku pravoslavnu crkvu. Najmanje povjerenje građani i dalje iskazuju prema Haškom Tribunalu, iz prostog razloga što ovo pitanje nije aktuelno u Crnoj Gori, tj. saradnja sa Haškim Tribunalom odavno nije u fokusu naše javnosti.

Tabela 7: Povjerenje u institucije komparacija: 2010 - %

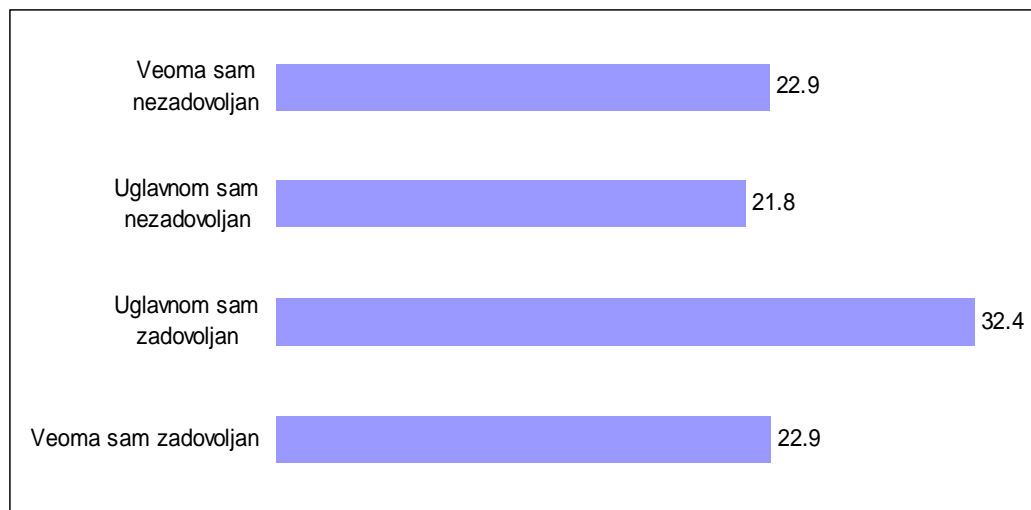

2. ZADOVOLJSTVO RADOM VLADE

Pitanje zadovoljstva radom Vlade tradicionalno je sastavni dio naših istraživanja. Za razliku od ranijih istraživanja, treba reći da prema ovom pitanju rezultati istraživanja u 2010. u nekoliko odstupaju od onih koje smo dobijali ranijih godina. Dok je ranijih godina crnogorska javnost većinski u različitim stepenima iskazivala nezadovoljstvo radom Vlade, sudeći prema rezultatima naših istraživanja u 2010. godini – situacija se promijenila. Dakle, prema poslednjem istraživanju iz decembra 2010. godine, ukupno zadovoljstvo je u različitim stepenima (55.3) veće od ukupnog nezadovoljstva njenim radom (44.7). Međutim, u poređenju sa rezultatima prethodnog istraživanja iz oktobra 2010. godine, ukupno zadovoljstvo radom vlade ima negativan trend (57.0), dok se ukupno nezadovoljstvo blago uvećalo (43.0). Broj onih koji su veoma zadovoljni je jednak broju onih koji su veoma nezadovoljni (22.9). Kao rezultat decembarskog

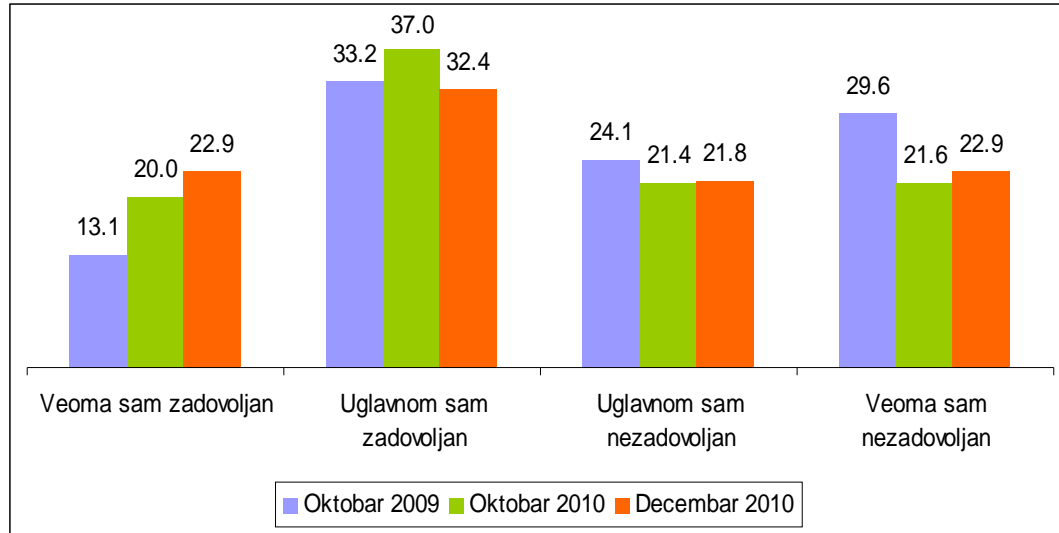
istraživanja, imamo gotovo isti broj uglavnom nezadovoljnih (21.8), kao što smo imali u oktobru. Međutim, najveći negativan trend imaju ispitanici koji se izjašnjavaju kao uglavnom zadovoljni, jer se tako u decembarskom istraživanju izjasnilo 32.4%, dok smo u oktobru imali 37% građana koji su uglavnom zadovoljni radom Vlade.

Tabela 8: Da li ste zadovoljni sa dosadašnjim učinkom Vlade premijera Mila Djukanovića? - %

Ukoliko se uporedna perspektiva proširi sa istraživanjem iz oktobra 2009. godine, najprije možemo vidjeti kako broj veoma zadovoljnih u 2010. godini ima značajan i stalan rast, dok se broj uglavnom zadovoljnih sa učincima Vlade kreće u rasponu od samo nekoliko procenata, no, redovno iznad nivoa od 32 odsto. S druge strane, broj uglavnom nezadovoljnih u odnosu na 2009. godinu opada za oko 3 odsto, dok je u istom periodu značajnije opadao broj onih koji su veoma nezadovoljni radom Vlade.

Tabela 9: Zadovoljstvo radom Vlade: 2009-2010 - %

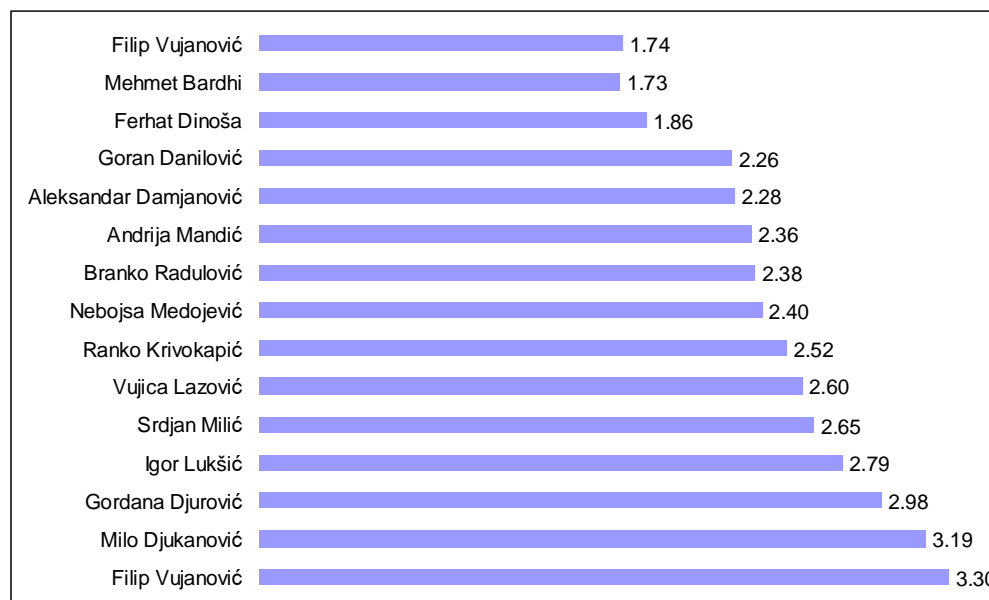
3. REJTING POLITIČARA/JAVNIH LIČNOSTI

Za mjerenje rejtinga političara i javnih ličnosti koristili smo petostepenu ordinalnu skalu. Svaki političar i/ili javna ličnost na osnovu stavova ispitanika dobija prosječnu ocjenu. Ovaj aspekt istraživanja političkog javnog mnjenja smatramo veoma bitnim, obzirom da je poznato da je identifikacija sa političkim liderima jedan od osnovnih principa političkog opredjeljenja građana u našoj političkoj kulturi. Prema tome, ovo mjerenje nam pruža uvid u međusobni odnos snaga različitih političkih i ideoloških opcija koje postoje u Crnoj Gori.

Posljednja decembarska sondaža političkog javnog mnjenja daje slične rezultate kao i prilikom prethodnog mjerenja. Pozicija prve tri ličnosti je nepromjenjena. Dakle, na prvom mjestu po stepenu povjerenja nalazi se Predsjednik Crne Gore, Filip Vujanović (3.30). Premijer, Milo Đukanović (3.19) je opet na drugom, a ministarka za evropske integracije, Gordana Đurović (2.98), na trećem mjestu. Zanimljivo je da se na četvrtom mjestu po povjerenju građana ovdje nalazi Igor Lukšić (2.79), ličnost koja će krajem istog mjeseca biti izabrana za novog Premijera. Od narednih sondaža se očekuje da pokažu kako će se u ovom slučaju povjerenje građana kretati, pri čemu najvjerovatnije možemo očekivati da će u narednom periodu rasti povjerenje građana u ovu javnu ličnost, te da će biti pegrupisavanja u gornjim dijelovima ove tabele. I dalje visoko pozicioniran na ljestvici je lider opozicione Socijalističke narodne partije (SNP), Srđan Milić (2.65), sada na petom mjestu. Na šestom mjestu je ministar za informaciono društvo (i podpredsjednik SDP-a), Vujica Lazović, sa stepenom povjerenja – 2.60%. Na sedmom mjestu se nalazi Predsjednik Skupštine Crne Gore (i predsjednik SDP-a),

Ranko Krivokapić (2.52). Ovdje je takođe zanimljiva činjenica da je od sedam ličnosti koje se nalaze u vrhu naše tabele, čak šest iz vladajućih struktura, a da je opet jedino lider SNP-a, Srđan Milić, ličnost iz redova opozicije kojoj građani daju veći stepen povjerenja. Nešto manji stepen povjerenja građana imaju sljedeći opozicioni političari: predsjednik PzP-a Nebojša Medojević (2.40) i podpredsjednik PzP-a Branko Radulović (2.38). Zatim slijede predsjednik NOVE, Andrija Mandić (2.36), podpredsjednik SNP-a Aleksandar Damjanović (2.28) i podpredsjednik NOVE, Goran Danilović (2.26). Ostali političari imaju prilično nizak stepen povjerenja kod građana Crne Gore.

Tabela 10: Popularnost političara

4. REJTING POLITIČKIH PARTIJA

Mjerenje rejtinga političkih partija je standardno sastavni dio naših istraživanja (tabela 11). Ovaj dio naših istraživanja, odnosno rezultati mjerenja kada su u pitanju odnosi političkih partija u političkoj areni Crne Gore, uvijek privlače najveću pažnju u našoj javnosti. Kada je Crna Gora u pitanju, moramo istaći da su pozicije ključnih političkih subjekata čvrsto usađene u biračkom tijelu, dok birači vrlo teško mijenjaju svoja politička mišljenja i stavove, makar kad je u pitanju povjerenje u partije iz redova vladajuće koalicije. S druge strane, kod opozicionih partija dolazi do izvjesnog pregrupisanja, sa tendencijom rasta rejtinga jedne opozicione partije i opadanja rejtinga ostalih stranaka u opoziciji. Kada je u pitanju povjerenje u političke partije u Crnoj Gori u cjelini, ranije smo izložili rezultate naših istraživanja, prema kojim ova

institucija redovno bilježi nizak nivo povjerenja građana, što posmatrano iz dugoročne perspektive, svrstava ovu instituciju u one u koje crnogorski građani imaju nisko povjerenje.

Pojedinačno, i dalje je ubjedljivo prva po rejtingu vladajuća DPS sa 47.9%, tako da možemo ustvrditi da u odnosu na prethodnih pet mjerenja, ovaj rezultat u izvjesnom smislu predstavlja konstantan koeficijent rejtinga ove partije, koji se kreće oko 48.0% (Tabela 12). Od ovog trenda odstupa jedino mjerenje iz jula 2010. godine, kada je rejting ove stranke bio najniži u ovih pet sondaža (44.4), a ovo iz razloga o kojima smo ranije govorili. SDP je zabilježila određeni (minimalan) negativan trend (8.5) u odnosu na mjerenja iz jula i oktobra 2010. godine (8.8), ali je, ipak, u odnosu na ranija mjerenja rejting ove partije sada dvostruko veći (Tabela 12). Na drugoj strani, SNP je partija koja i dalje ima pozitivan trend (19.7), u odnosu na istraživanje iz jula i oktobra 2010. godine, dok je ovo dosta značajniji trend ako se uporedi sa njenim rejtingom iz novembra 2008. godine (9.0) Dakle, možemo ustvrditi da je promjena na vrhu partije, kao i pokušaj njene profilacije kao proevropske i građanske partije, na duge staze ipak donio korist. PzP ima manji pozitivan trend u odnosu na rezultate iz jula i oktobra 2010. godine, ali u odnosu na naša ranija istraživanja ovaj rezultat, ukupno posmatrano, predstavlja negativan trend ove opozicione partije (Tabela 12). Najnegativniji trend od svih političkih partija bilježi NOVA (6.1), jer ova opoziciona partija sada ima veći negativan trend u odnosu na julsko i oktobarsko istraživanje 2010. godine, dok s druge strane ovaj rezultat je ukupno za više od pola manji od rezultata koji je NOVA imala u novembru 2008. godine (15.0).

Tabela 11: Rejting političkih partija – opredijeljeni glasači - %

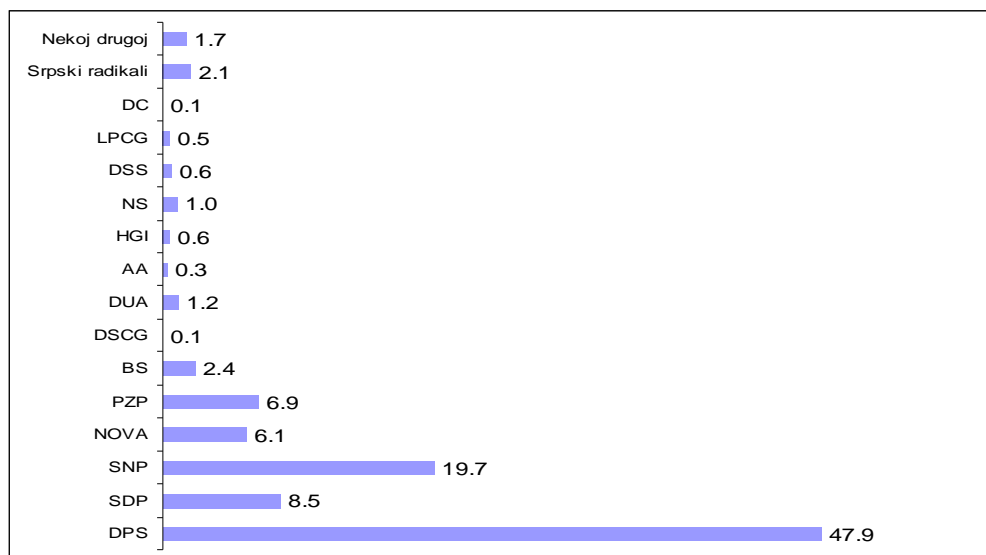
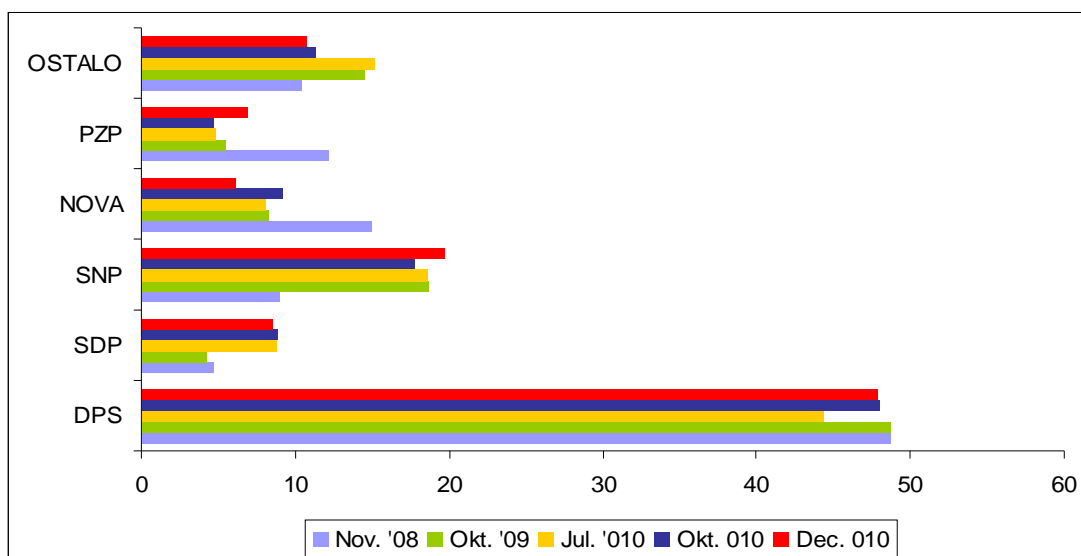

Tabela 12: TREND - %

	Nov. '08	Okt. '09	Jul. '010	Okt. 010	Dec. 010
DPS	48.7	48.7	44.4	48.1	47.9
SDP	4.7	4.2	8.8	8.8	8.5
SNP	9	18.7	18.6	17.8	19.7
NOVA	15	8.3	8.1	9.2	6.1
PZP	12.2	5.5	4.9	4.7	6.9
OSTALO	10.4	14.6	15.2	11.3	10.7

Grafički prikaz trenda rejtinga političkih partija - %

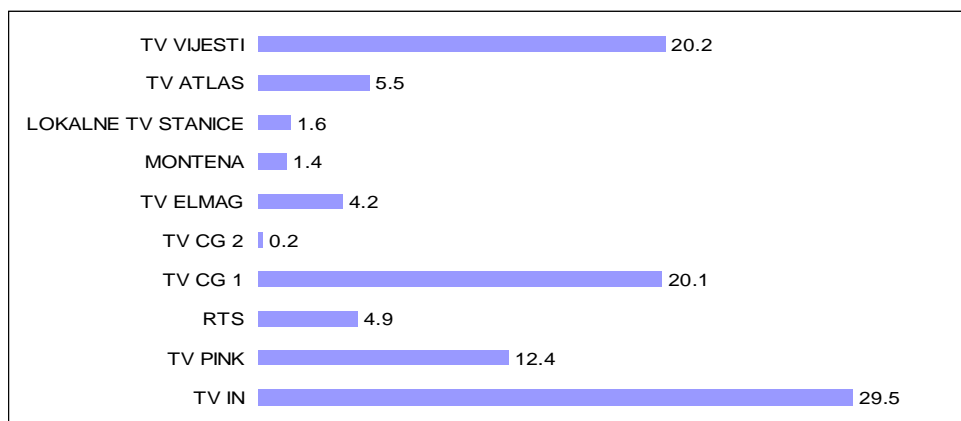
5. POVJERENJE U MEDIJE

Ovaj set pitanja u našem upitniku je imao cilj da ispita povjerenja koje građani imaju kada su mediji u pitanju. Prvi dio je posvećen televiziji. Ispitanici su zamoljeni da ocijene u kom stepenu su pojedine televizije, svojim radom zadobili njihovo povjerenje. Najbolje rangirana je i dalje IN Televizija kojoj vjeruje 29.5 odsto građana Crne Gore, što je pozitivan trend u odnosu na oktobarsko istraživanje (26.4). Iza televizije IN se

nalazi TV VIJESTI, kojoj sada vjeruje 20.2 odsto građana (blagi rast u odnosu na 19.8% iz oktobra), ali ova TV stanica sada već ima stalan pozitivan trend u odnosu na neka ranija istraživanja, zbog čega u dužem vremenskom periodu, ima najveći pozitivan trend. TV VIJESTI je u relativno kratkom roku uspjela da se nametne kao medij u koji građani imaju sve više povjerenja.

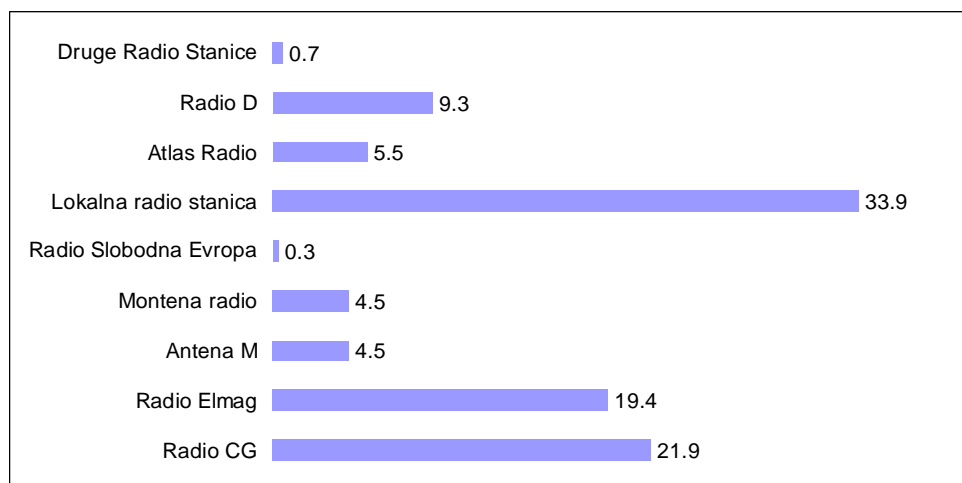
Javni servis TV CG je na trećem mjestu sa, 20.1 odsto povjerenja građana, ali sa negativnim trendom u odnosu na 23.2 odsto u oktobru. Od ostalih TV stanica, respektabilno povjerenje uživa još jedino TV PINK, koju je kao televiziju kojoj najviše vjeruje navelo 12.4 odsto ispitanika, a u odnosu na rezultate iz oktobra 2010. godine (9.8), ova televizija ipak ima pozitivan trend. Zatim slijede ATLAS TV, kojoj vjeruje 5.5 odsto građana, RTS (4.9), TV ELMAG (4.2), Lokalne TV STANICE(1.6), TV MONTENA (1.4), a na dnu tabele je TVCG 2 – sa samo 0.2 odsto povjerenja građana (Tabela 13).

Tabela 13: Povjerenje u televiziju

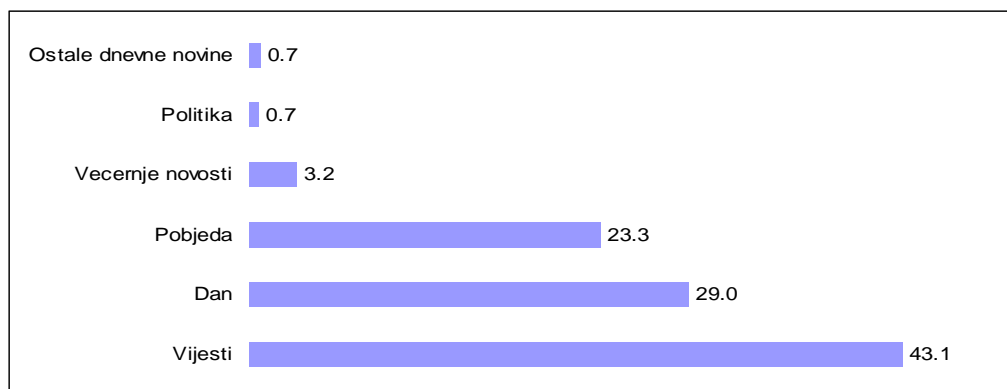
Kada je riječ o radio stanicama, nijesmo zabilježili značajnije promjene u odnosu na prethodna istraživanja. Dakle, građani Crne Gore i dalje imaju ubjedljivo najveće povjerenje prema lokalnim radio stanicama (33.9), premda je ovaj rezultat izvjesan negativan trend u odnosu na oktobarsko istraživanje (36.2). Međutim, prema najnovijoj sondaži, Radio Crne Gore preuzima drugu poziciju (21.9) od Elmag radija (19.4), i ako Radio Elmag i dalje ima vrlo visoko povjerenje kod građana Crne Gore. Radio Crne Gore trenutno ima najveći pozitivan trend, jer u odnosu na sondaže iz oktobra 2009. godine (17.3) i oktobra 2010 (19.3), ovaj radio sada ima 21.9 odsto povjerenja građana. Manje pozitivne trendove bilježimo i kod Radija D (9.3) (Tabela 14).

Tabela 14: Povjerenje u radio

Kada govorimo o povjerenju u dnevne novine, prvo mjesto i dalje ubjedljivo drže *Vijesti*, kojima vjeruje 43.1 odsto građana, što je zapravo određen manji negativan trend u stepenu povjerenja u poređenju sa našom zadnjom sondažom iz oktobra 2010. godine (45.7). Međutim, može se reći da je pozicija *Vijesti* prilično stabilna kod čitalačke publike u Crnoj Gori, u jednom dužem vremenskom periodu. Dnevnom listu *Dan* takođe vjeruje veliki broj građana (29.0), što je u poređenju sa prethodnim mjerenjem iz oktobra 2010. godine (25.9) značajniji pozitivan trend. Na trećem mjestu je dnevni list *Pobjeda* (23.3) kod kojeg mjerimo manji pozitivan trend u odnosu na prethodno oktobarsko istraživanje (22.6) (tabela 15).

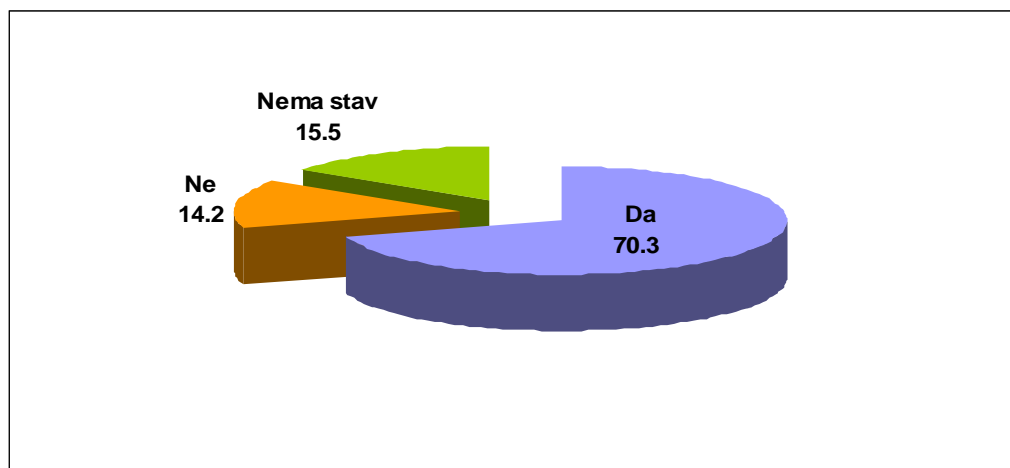
Tabela 15: Povjerenje u dnevne novine

6. STAVOVI GRAĐANA CRNE GORE PREMA EU i NATO

Na pitanje da li Crna Gora treba postati dio Evropske Unije već standardno dobijamo visok procenat pozitivnih odgovora i ta podrška je gotovo uvijek iznad dvo-trećinske. Sva dosadašnja istraživanja javnog mnjenja pokazuju da u Crnoj Gori postoji gotovo apsolutni konsenzus po pitanju integracije u Evropsku uniju. To je možda i jedino pitanje o kojem postoji opšta saglasnost i gotovo plebiscitarna podrška crnogorskih građana. Ni ovoga puta po ovom pitanju nema značajnijih promjena, zbog čega možemo zaključiti da je podrška EU visoka i stabilna (70.3). Članstvu u Evropsku uniju sada se protivi 14.2 odsto, dok 15.5 odsto građana nema mišljenje po ovom pitanju.

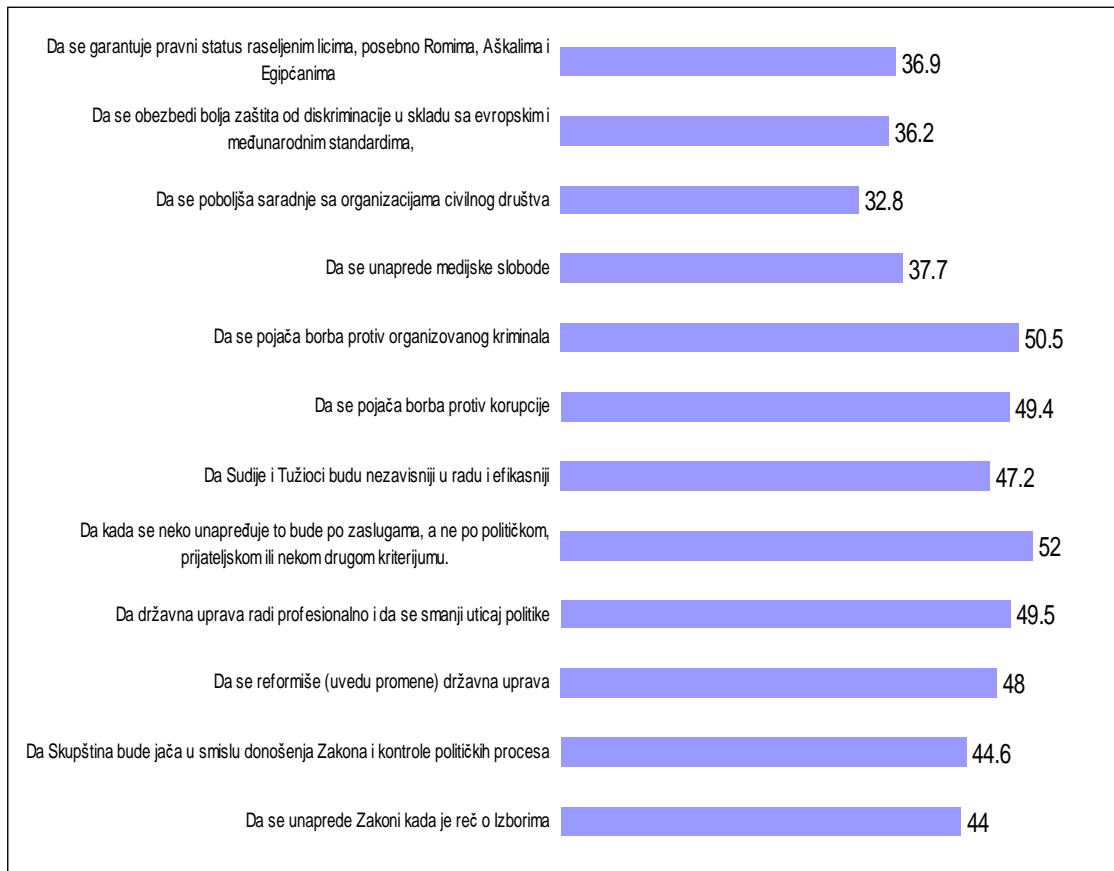
Da li po Vašem mišljenju Crna Gora treba da bude članica Evropske Unije? - %

Visokom stepenu podrške učlanjenju Crne Gore u EU svakako doprinosi i veliki broj dešavanja na planu EU integracija u posmatranom periodu. Prije svega kada je, nakon konsultacija sa Evropskim parlamentom, Evropski Savjet 19. decembra 2009. godine, odobrio viznu liberalizaciju za građane Crne Gore, što je svakako dugoročno snažno uticalo na evrooptimizam kod crnogorskih građana. Pri tom, u svjetlu do sada postignutog napretka Crne Gore u EU integracijama, veoma važan period za Crnu Goru je bio kraj 2010. godine, kada je Evropska Komisija 9. novembra 2010. godine preporučila da Savjet odobri Crnoj Gori status kandidata, dok je 17. decembra 2010. godine - Evropski Savjet dodijelio Crnoj Gori status kandidata za članstvo u EU! Sve u svemu, ove su aktivnosti snažno uticale na veću polularnost EU integracija kod građana Crne Gore. Međutim, Komisija je saopštila da smatra da bi se pregovori o pristupanju Evropskoj uniji mogli otvoriti onda kada Crna Gora postigne opšti zadovoljavajući nivo usaglašenosti sa tzv. kriterijumima članstva u Evropskoj uniji. Dakle, ovaj *Izveštaj* će se naredne godine naročito fokusirati na implementaciju ključnih prioriteta, kojima se Crna Gora u istom periodu krajnje ozbiljno i predano treba posvetiti, u cilju otvaranja

pristupnih pregovora. Zato je pažnja naše javnosti najviše usmjerena upravo ka rješavanju identifikovanih problema. Iz razloga velikog društvenog interesovanja, željeli smo ispitati kakva je percepcija građana kada je u pitanju implementacija pomenutih ključnih zahtjeva Komisije, kao i da ispitamo u kojoj mjeri građani smatraju vjerovatnim ostvarenje ovih ključnih prioriteta, od čijeg uspješnog rješavanja direktno zavisi otvaranje pristupnih pregovora o članstvu Crne Gore u EU. Rezultati su izloženi u tabeli (Tabela 16).

Tabela 16: Zahtjevi: kumulativno, teško i veoma teško ostvarivo %

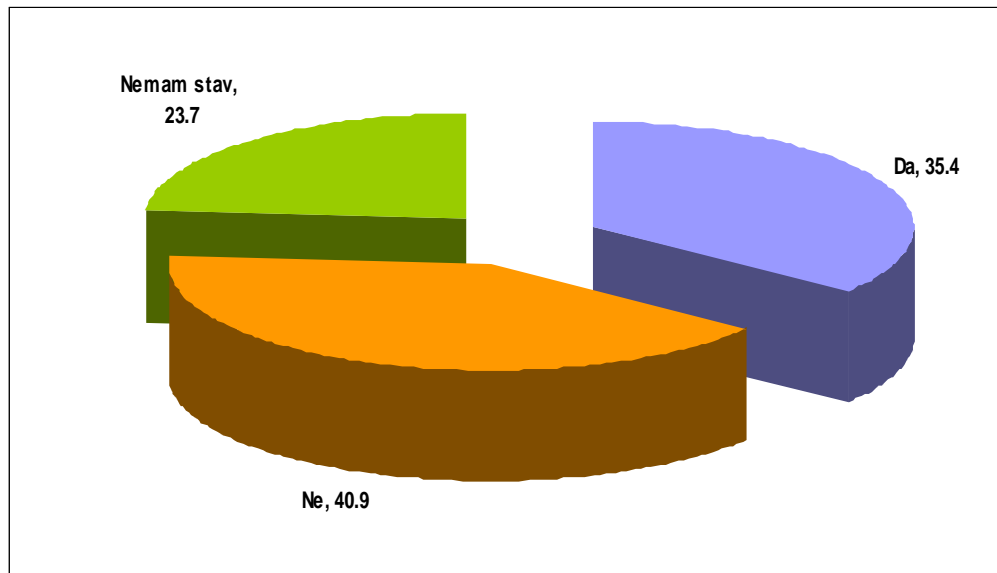

Najprije, građani Crne Gore percipiraju kako će najteže biti postići rezultate kod toga *Da unapređenje bude po ličnim zaslugama, a ne po političkom, prijateljskom ili nekom drugom kriterijumu* (52.2). Ovo na izvjestan način govori o spoznaji prema kojoj građani smatraju da je u crnogorskom društvu generalno veoma visoko izražen uticaj politike i nepotizma u svim oblastima, ali i da će ovaj prioritet biti najteže ostvaren; Zatim, kao malo vjerovatno ostvarljivo se percipira *Pojačana borbe protiv organizovanog kriminala*, sa iskazanim koeficijentom od 50.5 odsto, iz čega možemo

zaključiti da postoji veoma nizak stepen povjerenja građana u institucije države, u pogledu efikasne i odlučne borbe protiv organizovanog kriminala; Nadalje, *Da državna uprava radi profesionalno i da se smanji uticaj politike* – malo vjerovatnim smatra 49.5 odsto ispitanika; *Da će u narednom periodu da se pojača borba protiv korupcije* (49.4); *Da se reformiše državna uprava* (48.0); *Da sudije i tužioci budu nezavisni u radu i efikasniji* (47.2); *Da Skupština bude jača u smislu kontrole donošenja zakona i političkih procesa* (44.6); *Da se unaprijedi izborna zakonodavstvo* (44.0). Kao nešto što je više vjerovatno, smatra se *Unapređenje medijskih sloboda* (37.9), zatim, *Da se garantuje pravni status raseljenim licima u Crnoj Gori – prvenstveno Romima, Egipćanima i Aškalima* (36.9); *Da se obezbijedi zaštita od diskriminacije, u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima* (36.2); Na samom kraju, kao najvjerovatniji i ujedno zahtjev sa najviše šansi da u narednom periodu bude ostvaren, građani navode *Bolju saradnju sa organizacijama civilnog društva* (32.8).

Kada je u pitanju podrška građana članstvu Crne Gore u NATO, najnovije CEDEM-ovo istraživanje iz decembra 2010. godine identifikuje značajniji pozitivan trend rasta pristalica članstva u NATO, prema kome - ukoliko bi sada bio raspisan referendum o ulasku Crne Gore u NATO pakt – **35.4% ISPITANIKA BI GLASALO ZA, 40.9% PROTIV, dok 23.7% NEMA ODREĐENO MIŠLJENJE.**

Ukoliko bi ste sutra glasali o članstvu Crne Gore u NATO Vaš odgovor bi bio

Dakle, najnoviji rezultati pokazuju da prije svega imamo trend smanjenja broja onih građana koji nemaju izražen stav po ovom pitanju, ali i trend da se broj onih koji podržavaju članstvo, u odnosu na oktobarsko mjerenje, povećao sa 32.6% na 35.4% (što je ujedno i najveći procenat podrške izmjeren do sada), dok je u odnosu na

rezultate iz oktobra - nešto manje porastao broj onih koji se protive članstvu Crne Gore u NATO (prosječno negdje oko 40% - u posljednja tri istraživanja), što znači da je ovo pitanje, u prethodna dva mjeseca, prilično aktuelizovano u našoj javnosti.

Ono što je takođe interesantno i što svakako treba istaći je da većina građana podržava članstvo u Partnerstvo za mir (Potpuno podržava 35.0%, Uglavnom podržava 26.1%, ukupno - 61.1%) i smatra da će učlanjenje u NATO imati pozitivan uticaj na investicije, ekonomiju i crnogorsko društvo uopšte. Pri tom, 38.3% ispitanika smatra da će NATO članstvo pozitivno uticati na članstvo u EU, za što postoji podrška 70.3% ispitanika u ovom istraživanju. Pored toga, čak 48.9% građana vjeruje da će Crna Gora svakako ući u NATO, dok 23.4% smatra da neće.

TREND: DA na referendumu ZA i PROTIV NATO - %

